

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Vnímání etnické identity Irských kočovníků

Tereza Händlová

© 2023 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Tereza Händlová

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Vnímání etnické identity Irských kočovníků

Název anglicky

The perception of the ethnic identity of the Irish Travellers

---

Cíle práce

Hlavním cílem práce je dát na základě terénního výzkumu a sekundárních údajů v relevantní literatuře odpověď na výzkumnou otázku a podotázky.

Výzkumná otázka:

Jak Irští kočovníci vnímají svou etnickou identitu?

Podotázky:

Jaké jsou hlavní kulturní prvky Irských kočovníků?

Jak státní politika ovlivňuje identitu Irských kočovníků?

Jak média vykreslují Irské kočovníky?

Jakou roli hrají spolky pro Irské kočovníky v irské politice a z jakých zdrojů jsou financovány?

Metodika

Hlavním zdrojem informací bude terénní výzkum a sekundární údaje v odborné literatuře týkající se Irských kočovníků. Důraz bude kladen na kvalitativní metody, zejména rozhovory, navazující na kvantitativní metody. Bude využita metoda sněhové koule pro získání kontaktů prostřednictvím neziskové organizace Pavee Point.

Doporučený rozsah práce

cca 50 stran

Klíčová slova

Irští kočovníci, Irsko, etnická identita, etnická minorita, kulturní prvky

---

Doporučené zdroje informací

Boyle, Anne & Flynn, Marie & Hanafin, Joan. (2018). From Absorption to Inclusion: The Evolution of Irish State Policy on Travellers. 10.1007/978-3-319-68115-3_5.

ERIKSEN, T. H. Etnicita a nacionalismus : antropologické perspektivy. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. ISBN 978-80-7419-053-7.

GMELCH, Sharon Bohn a George GMELCH. Irish Travellers: The Unsettled Life. 1. Bloomington: Indiana University Press, 2014. ISBN 0253014530.

HAYNES, Amanda; JOYCE, Sindy; SCHWEPPE, Jennifer. The Significance of the Declaration of Ethnic Minority Status for Irish Travellers. Nationalities Papers, 2021, 49.2: 270-288.

MOORE, Ronnie G. "Last among equals": Irish Travellers and change in the 21st century. Europäisches Journal für Minderheitenfragen, 2012, 5.1: 27-40.

ŠATAVA, L. Jazyk a identita etnických menšin : možnosti zachování a revitalizace. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2009. ISBN 978-80-86429-83-0.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D., prof. h. c.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2022

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 11. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 15. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci " Vnímání etnické identity Irských kočovníků" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15. 3. 2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. PhDr. Ing. Petru Kokaislovi, Ph.D., prof. h. c. za skvělé vedení, motivaci a cenné rady při zpracování bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala Denise Konstantinindisové za zprostředkování kontaktu s důležitým informátorem. A v neposlední řadě děkuji i všem respondentům za ochotu účastnit se výzkumu pro tuto práci.

Vnímání etnické identity Irských kočovníků

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá Irskými kočovníky, což je etnikum původně z Irska. Mají vlastní jazyk kulturu a tradice. Hlavním zdrojem informací byl terénní výzkum a rozhovory s informátory. V teoretické části byla vysvětlena základní teoretická východiska, která byla aplikovaná na danou menšinu. Praktická část se zaměřuje na výsledky z výzkumu. Bylo zjištěno, že identita Irských kočovníků byla v minulosti značně potlačována hlavně ze strany státu, který kočovníky označoval za znevýhodněnou skupinu, nikoli za etnikum. Stát doporučoval asimilaci kočovníků, avšak k té nikdy zcela nedošlo. Vznikly spolky, které lobovaly za práva kočovníků a společně s mezinárodními organizacemi se prosadily o uznání kočovnické etnické identity v roce 2017. V médiích je kočovnická kultura vyobrazená zkresleně, avšak přispívá k zvýšení povědomí o Irských kočovnících. V práci je popsána i jedna z kočovnických organizací Pavee Point a jakým způsobem je financována. Z výpovědí informátorů bylo zjištěno, že i když v dnešní době přišli o svůj nomádský způsob života, stále se cítí být kočovníky.

Klíčová slova: Irští kočovníci, Irsko, etnická identita, etnická minorita, kulturní prvky

The perception of the ethnic identity of the Irish Travellers

Abstract

The bachelor's thesis deals with the Irish Travellers, an ethnic group indigenous Ireland. They have their own language, culture, and traditions. The main source of information was field research and interviews with informants. In the theoretical part, the basic theoretical principles were applied on the given minority . The practical part focuses on research results. It was found that the identity of the Irish Travellers was largely suppressed in the past, mainly by the state, which referred to the Travellers as a social group, not as an ethnic one. The state recommended the assimilation of the Travellers, but it never fully took place. Associations were formed that lobbied for the rights of Travellers and, together with international organizations, pushed for the recognition of the Traveller ethnic identity in 2017. In the media, the Traveller culture is portrayed in a distorted way, but it contributes to increasing the awareness of the Irish Travellers. The thesis also describes a Traveller organization called Pavee Point and how it is funded. From the statements of the informants, it was found that even though nowadays they have lost their nomadic way of life, they still feel that they are Travellers.

Keywords: Irish Travellers, Ireland, ethnic identity, ethnic minority, cultural elements

Obsah

1. Úvod a cíl práce.....	10
2. Literární rešerše.....	11
3. Metodologie.....	15
3.1 Kvantitativní výzkum	15
3.2 Kvalitativní výzkum	15
3.2.1 Nezúčastněné pozorování	16
3.2.2 Polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor.....	16
3.3 Průběh výzkumu	17
3.3.1 Pasportizační údaje informátorů	18
4. Teoretická část	19
4.1 Etnické menšiny a jejich identita	19
4.1.1 Jazyk jako aspekt etnických skupin	21
4.1.2 Zachování identity.....	22
4.1.3 Kultura etnik	22
4.1.4 Akulturace	23
4.1.5 Model akulturace Johna W. Berryho	24
5. Praktická část.....	26
5.1 Představení Irských kočovníků	26
5.1.1 Demografické údaje	26
5.1.2 Historie a teorie původu	28
5.1.3 Shelta, gammon, cant	29
5.1.4 Kultura a tradice.....	31
5.1.5 Náhled na Irské kočovníky majoritou	37
5.2 Irsko a Irští kočovníci.....	38
5.2.1 Komise pro tuláctví.....	38
5.2.2 Akulturace Irských kočovníků.....	39
5.2.3 Tábořiště	40
5.2.4 Uznání za etnickou minoritu.....	41
5.3 Vyobrazení v mediích	42
5.4 Spolky pro Irské kočovníky	44
5.4.1 Pavee Point	45
6. Závěr	48
7. Seznam použitých zdrojů	50
7.1 Seznam literatury	50
7.2 Internetové zdroje.....	52

8. Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	54
8.1 Seznam obrázků.....	54
8.2 Seznam tabulek.....	54
8.3 Seznam grafů.....	54

1. Úvod a cíl práce

Irští kočovníci jsou tradičně nomádské etnikum původem z Irska, jehož identita byla po dlouhou dobu odepírána. Mají vlastní kulturu, zvyky a jazyk. V roce 2017 byli Irským státem uznáni jako etnikum, a povědomí o této etnické minoritě se pomalu rozšiřuje i mimo Irsko a Velkou Británii. Bakalářská práce se zabývá etnickou identitou Irských kočovníků a snaží se vysvětlit, jakým způsobem na sebe nahlízejí.

Hlavním cílem práce je popsat základní kulturní prvky Irských kočovníků, jejich jazyk (nazývaný shelta), tradice a zvyky. Práce se také zaměřuje na irskou státní politiku, a jakým způsobem ovlivnila vývoj identity kočovníků. Irsko nejdříve kočovníky považovalo za znevýhodněnou sociální skupinu, kterou je potřeba usadit a asimilovat do většinového obyvatelstva. To vyvolalo negativní ohlasy v jak akademickém, tak mezinárodním prostředí. Vzniklo i četné množství spolků, které lobovaly za prosazení Irských kočovníků jako vlastního etnika, nejen sociální skupiny. I když v roce 2017 byly za etnikum uznány, dodnes je možné setkat se s názory, že jsou pouze odpadlíci, kteří se nedokázali usadit.

Nejčastějším způsobem, jak se lidé žijící mimo britské ostrovy dozví o existenci Irských kočovníků, je skrz média. Jeden z nejpoblárnějších televizních pořadů o Irských kočovnících se nazývá *Big Fat Gypsy Weddings*, a zaznamenává jejich okázalé svatby. V irském i britském tisku se v dnešní době stali Irští kočovníci žhavým tématem. V bakalářské práci bude zkoumáno, jak se k těmto vyobrazením staví samotní kočovníci.

V neposlední řadě se se práce zaměří i na neziskovou organizaci Pavee point, popíše její cíle a úspěchy v oblasti pomoci Irským kočovníkům, a odkud je financována.

Hlavní výzkumná otázka bakalářské práce zní takto: Jak Irští kočovníci vnímají svou etnickou identitu?

K lepšímu porozumění problematice identity Irských kočovníků byly také stanoveny následující podotázky:

- (1) Jaké jsou hlavní kulturní prvky Irských kočovníků?
- (2) Jak státní politika ovlivňuje identitu Irských kočovníků?
- (3) Jak média vykreslují Irské kočovníky?
- (4) Jakou roli hrají spolky pro Irské kočovníky v irské politice a z jakých zdrojů jsou financovány?

2. Literární rešerše

Otázkou etnické identity Irských kočovníků se zabývají ve své knize **Irish Travellers: The Unsettled Life** antropologové Sharon Bohn Gmelch a George Gmelch. Kniha popisuje zážitky z terénních výzkumů, které provedli v letech 1971 a 2011 v Irsku. Při své první návštěvě se usadili v tábořišti (angl. *Halting site*, odpočinkové místo vyhrazené pro kočovníky) v Holylands (Severní Irsko), kde žili rok s Irskými kočovníky, kteří se v danou dobu na místě zastavili. Z velké části jim ve výzkumu pomohlo zakoupení koňského povozu, ve kterém po dobu výzkumu bydleli a stali se tak součástí každodenního života v tábořišti. Spřátelili se zde s členy několika klanů (pojem, který Irští kočovníci používají pro označení širší rodiny) se kterými nejen prováděli rozhovory, ale zapojili se i do jejich denních aktivit, jako bylo žebrání či sběr šrotu.

V roce 2011 se výzkumníci vrátili do Irska, aby zjistili, jestli a jak se změnil život rodin Irských kočovníků, se kterými se setkali před 40 lety. Nejdůležitější a nejsignifikantnější změnou byla ztráta nomádského způsobu života u většiny kočovníků. Jako hlavní důvod autoři uvádějí společenskou a institucionální legitimitu usedlého života, zatímco kočování je bráno jako deviace od normy. Dalším důvodem je i ekonomické východisko – kočovný způsob života je v této době příliš finančně náročný a nevýhodný. Další změnou byla i větší vzdělanost. Zatímco v minulosti byli kočovníci negramotní, v dnešní době většina jejich dětí absolvuje základní školy aspoň do 16 let. I když podle autorů kočovníci přišli o jeden z nejdůležitějších kulturních prvků – kočování, kterým se odlišovali od Irů, jsou stále vlastní etnickou skupinou. Autoři tvrdí, že kočovníci interagují hlavně vevnitř své skupiny: vstupují do manželství mezi sebou, mají své vlastní unikátní zvyky a jazyk a celkově komunikují především mezi sebou.¹

Popis jazyka Irských kočovníků shelta (také gammon nebo cant) nalezneme v knize **Irish Traveller Language: An Ethnographic and Folk-Linguistic Exploration** od autorky Marie Rieder. Protože Irští kočovníci neměli v minulosti žádnou písemnou tradici, pouze orální, aspekty jejich historického vývoje nejsou zcela jasné. První zmínky o tajném jazyce kočovného obyvatelstva se objevují v roce 1874, ve spisech Charlese Godfreyho. Určité indikátory však toho, co jazyk ovlivnilo lze vyčíst z něho samotného. Například bylo

---

¹ GMELCH, George a Sharon Bohn GMELCH, 2014. *Irish travellers : the unsettled life*. 1. Indianapolis: Indiana University Press. s.12-18 ISBN 9780253014535.

zjištěno, že shelta obsahuje podobná slova, která se používala ve staré irštině, i když některá byla „přestrojena“ (proces vytváření nových slov z již existujících). Několik slov je totožných se slovy dalšího skrytého jazyka kameníků *Béarlagair na Saor*. V dnešní době se ještě navíc do slovníků shelty dostávají i slova z romštiny, a to nejspíše kvůli kontaktu s Romy v průběhu posledních staletí. I když se v akademickém prostředí jejich jazyk nazývá shelta, kočovníci používají názvy *gammon* a *Cant*. Podle knihy mezi těmito dvěma názvy rozdíl není. Z rozhovorů s kočovnicí vyšlo najevo, že shelta byla využívána jako skrytý jazyk, který má v dnešní době praktickou i symbolickou hodnotu pro udržení kultury kočovníků.²

Irskými kočovnicí a jejich místem ve společnosti se zabývá kniha **Irish Travellers: racism and the politics of culture** od autorky Jane Leslie Helleiner. Ve svém díle vysvětluje, jak kočovníci byli respektovanou skupinou v dobách Irského národního obrození v 19. století. Byli vnímáni jako pozůstatek pozdně středověké společnosti, který se dokázal přizpůsobit měnícím se podmínkám v časech hladomoru, a přežil tak bez nutnosti se usadit. Velká změna však přišla v 60. letech 20. století, kdy se Irové přestali ztotožňovat s vizí starověkého keltského Irska, a tím se i změnil jejich postoj ke kočovnicím. S postupným ekonomickým růstem Irska začali být kočovníci vnímáni jako odpadlíci, kteří si vybrali životní styl, který neodpovídá standardům společnosti. Vzhledem k tomu, že kočovníci přišli o základ pro udržení tradičního způsobu života, očekávalo se, že se přizpůsobí modernizujícímu se Irsku. To tedy znamenalo integrovat se do usedlé společnosti a tím pádem i přijít o nejpodstatnější prvek své kulturní identity.³

Článek **“Last among equals”**: *Irish Travellers and change in the 21st century* od autora Ronnie G. Moore popisuje, jakým způsobem modernizace změnila životy Irských kočovnicí. V minulosti se kočovníci živilí profesemi, na které nepotřebovali vyučení, často byli řemeslníky, podnikateli či obchodníky, a celkově byli samostatně výdělečně činní. Mezi konkrétní profese patřilo například klempířství, chov koní, podomní prodej nebo různé sezónní práce. S rozvojem průmyslových technologií a odklonem od agrární společnosti se však tradiční kočovnické profese stali nadbytečnými, a tím přišli o svou ekonomickou samostatnost. Dalším důležitým prvkem v životě kočovnicí byli příbuzní, se kterými byli

---

² RIEDER, Marie, 2018. *Irish Traveller Language An Ethnographic and Folk-Linguistic Exploration*. 1. Limerick: Palgrave Macmillan. ISBN 9783319767130.

³ HELLEINER, Jane Leslie, 2000. *Irish Travellers : racism and the politics of culture*. 1. Toronto: University of Toronto Press. ISBN 0802048439.

jak sociálně, tak ekonomicky úzce spjatí. Omezení kočovnického způsobu života ale způsobilo zúžení sociálních vazeb, a tím izolaci skupiny. Kočovníci se také cítí být diskriminováni usedlým obyvatelstvem, které často zpochybňuje jejich identitu. Nutno dodat, že v době vydání tohoto článku Irsko neznávalo Irské kočovníky jako vlastní etnickou skupinu. Ztráta struktury sociální podpory s vnímanou diskriminací se podepsala i na duševním zdraví kočovníků. Míra sebevražd kočovníků je podle článku 6,6krát vyšší než u celkové populace, s tím, že u mužů je tato míra ještě vyšší.⁴

O tom, jak kočovníky ovlivnilo uznání jejich etnické identity Irskou vládou pojednává článek **The Significance of the Declaration of Ethnic Minority Status for Irish Traveller** od autorek Amandy Haynes, Syndy Joyce a Jennifer Schweppe. Podle autorek Irský stát v 90. letech 20. století vnímal Irské kočovníky jako znevýhodněnou komunitu, nikoli však jako etnikum. I když kočovníci měli náležitou legislativní ochranu, jejich kulturní identita byla zcela opomenuta. V médiích a v politice byly často vykreslováni jako neúspěšní lidé bez domova. To vyvolalo mnoho debat v jak mezinárodním, tak akademickém prostředí. Za uznání etnické identity Irských kočovníků lobovali i spolky, jeden z nejznámějších byl Pavee Point. V březnu roku 2017 byli konečně Irští kočovníci uznáni jako etnikum Endym Kennym, tehdejším premiérem Irska. I když toto prohlášení bylo spíše symbolické a neposkytnulo kočovníkům žádná další práva, mělo své psychologické výhody. Uznání etnické identity by podle článku mohlo pomoci k přehodnocení internalizace kočovníků, která vychází z mylných představ kočovníků jako neúspěšných lidí. Autorky však dodávají, že by etnicita Irských kočovníků měla být zakotvena přímo v příslušné legislativě.⁵

Autorka Zeynep Koca-Helvaci v článku **Social Misfits or Victims of Exclusion? Contradictory Representations of Irish Travellers in the Irish Press** analyzuje, jak irský tisk vyobrazuje Irské kočovníky. Zaměřila se na články tří periodik, které byly Irish Times, Irish Independent a Irish Daily Mail v letech 2012 až 2014. S pomocí speciálních počítačových programů, které zachycovali nejčastější slova zjistila, že pravicově zaměřený tisk (Irish independent a Irish daily mail) asociuje kočovníky s degenerací, primitivností a méněcenností. Označuje za sociální odpadlíky a kriminálníky, kteří by se měli asimilovat.

---

⁴ MOORE, Ronnie G., 2012. "Last among equals": Irish Travellers and change in the 21st century. *Europäisches Journal für Minderheitenfragen*. 2012(1), 14. ISSN 1865-1097. Dostupné z: doi:10.1007/s12241-012-0038-2

⁵ HAYNES, Amanda, Sindy JOYCE a Jennifer SCHWEPPE, 2020. *The Significance of the Declaration of Ethnic Minority Status for Irish Travellers. Nationalities Papers*. Taylor & Francis, 49(2), 19. ISSN 1465-3923. Dostupné z: doi:10.1017/nps.2020.28

Naopak liberálnější tisk Irish Times kritizuje diskriminaci kočovníků a prohlašuje ji za neetickou a iracionální. Kočovníky vyobrazuje spíše jako složku irské společnosti s osobitou kulturou.⁶

Článek **The Right to Participation of Minorities and Irish Travellers** od autora Roryho O'Connella zkoumá, jakým způsobem je podporována politická participace Irských kočovníků. Autor vysvětluje, jak jsou kočovníci nedůvěřiví vůči irské vládě, hlavně proto, že se zdá být neochotná vyslechnout jejich stížnosti a ani nebyla schopná uznat po dlouhou dobu jejich etnickou identitu. Dalším problémem pro Irské kočovníky je i špatná informovanost o možnostech účasti v politickém životě. Z tohoto důvodu se kočovníci často neúčastní ve volbách. Neziskové organizace se proto snaží účast zvyšovat, a to pomocí pořádání školení, sponzorování výzkumů, předkládání návrhů příslušným politickým orgánům a celkově vytváření tlaku na irskou vládu. Jedním z příkladů byla například změna ve volebních lístcích, kam se vedle jmen kandidátů přidali i jejich fotografie, což pomohlo negramotným kočovníkům. Proto podle autora neziskové organizace hrají hlavního aktéra při dosažení práv pro Irské kočovníky, kteří jsou často vládou opomíjeni.⁷

---

⁶ KOCA-HELVACI, Zeynep, 2016. *Social Misfits or Victims of Exclusion? Contradictory Representations of Irish Travellers in the Irish Press*. Irish Journal of Applied Social Studies. 16(1), 21. ISSN 1393-7022. Dostupné z: doi:10.21427/D7P13W

⁷ O'CONNELL, Rory, 2006. *The Right to Participation of Minorities and Irish Travellers*. Studies in Ethnicity and Nationalism. 6(3), 2-29. ISSN 14738481. Dostupné z: doi:10.1111/j.1754-9469.2006.tb00096.x

3. Metodologie

Tato práce je vzhledem ke své povaze založená převážně na metodách sběru dat kvalitativního výzkumu. Hlavním zdrojem dat byl krátkodobý terénní výzkum a rozhovory s respondenty. Kvalitativní metody byly použity v návaznosti na kvantitativní, které sloužily k získání dat zejména ze statistik týkajících se Irských kočovníků.

3.1 Kvantitativní výzkum

Metody přírodních věd slouží jako hlavní vzor pro kvantitativní přístup. Předpokládá, že lidské chování je do jisté míry měřitelné a lze předpovídat. Hlavní techniky sběru dat jsou pro tuto metodu testy, dotazníky a pozorování. Numerická data se poté analyzují statistickými metodami s cílem popisovat nebo ověřovat pravdivost daných představ o vztahu sledovaných proměnných. Cílem je testování hypotéz a teorií. Jako hlavní výhody kvantitativního výzkumu je rychlý a přímočarý sběr dat, relativně rychlá analýza dat a snadné zobecnění výsledků na populaci. Naopak nevýhodou může být příliš abstraktní a obecný závěr pro aplikaci v konkrétních podmínkách.⁸

3.2 Kvalitativní výzkum

Cílem kvalitativního výzkumu je nenumерickým šetřením interpretovat sociální realitu. Kvalitativní metody tedy nepracují s měřitelnými hodnotami. Data nejsou získávány stejně rychle jako u kvantitativních metod, kvalitativní metody požadují dlouhodobý a hlubší kontakt s terénem. Na zkoumaný fenomén se nahlíží v jeho autentickém prostředí a tím se vytváří jeho obraz v co nejkomplexnější podobě. Mezi jeho výhody patří podrobný popis fenoménu, možnost studování procesů v přirozeném prostředí a předkládání nových teorií. Nevýhodami pak je dlouhá časová náročnost a fakt, že závěr nemusí být zobecnitelný na celou populaci.⁹ V následující části budou představeny použité metody sběru dat.

---

⁸ HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. Praha: Portál. s.46-49 ISBN 8073670402.

⁹ REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. Praha: Grada. Sociologie (Grada). s.40-41 ISBN 978802473006.

3.2.1 Nezúčastněné pozorování

Nezúčastněné pozorování je typem pozorování, při kterém se výzkumník neparticipuje na životě zkoumaných skupin. Všechny informace o tom, co lidé dělají a říkají je nutné zapisovat do archů tak, abychom získali co nejširší záznam. Výhodou je, že tento přístup není tak vtíravý a nápadný a pozorování není ovlivněno citovou angažovaností pozorovatele. Na druhé straně je mnohem těžší získat informace o určitých aspektech, jako jsou například postoje účastníků. Vzhledem k tomuto omezení je doporučeno, aby si pozorovatel ověřil získané informace pomocí interaktivních metod jako je rozhovor s informátorem.¹⁰

3.2.2 Polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor

Polostrukturovaný rozhovor je charakteristický předpřipravenými tématy a otázkami, aniž by bylo přesně dáno jejich pořadí. Otázky lze i modifikovat a přizpůsobovat, nutné však je, aby všechny byly probrány. Při potřebě je také možné doptat se na doplňující informace. Tento typ rozhovoru kombinuje výhody a minimalizuje nevýhody strukturovaného a nestrukturovaného rozhovoru. Díky větší míře volnosti v dotazování, nežli je tomu u strukturovaného rozhovoru, dochází k přirozenějšímu kontaktu s informátorem. Na druhé straně kvůli jisté míře formalizace je zlehčené třídění, porovnávání a zobecňování údajů.¹¹

Nestrukturovaný rozhovor disponuje nejvyšším stupněm volnosti při dotazování. Otázky nejsou předem určené, vznikají během přirozených interakcí s informátorem. Rozhovor odráží osobnost i danou situaci informátora, a kvůli míře spontaneity výpovědi přináší často podrobné „hlubinné“ informace. Problémem této metody je způsob záznamu informací a jejich vyhodnocování. Obsah i rozsah těchto rozhovorů se různí mezi jednotlivými případy, a proto není jednoduché v nich najít potřebné údaje anebo je utřídit.¹²

---

¹⁰ HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. Praha: Portál. s. 201-202 ISBN 8073670402.

¹¹ REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. Praha: Grada. Sociologie (Grada). s.111-112 ISBN 978802473006.

¹² REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. Praha: Grada. Sociologie (Grada). s.110-111 ISBN 978802473006.

3.3 Průběh výzkumu

Před terénním výzkumem byly sháněny informace telefonicky přes neziskové organizace pro Irské kočovníky (Pavee Point, Clondakin Travellers Development Group, Blanchardstown Traveller Support Group, Finglas Traveller Development Group a TRAVACT CDP Outreach Centre). Tato práce se bude zaměřovat hlavně na organizaci Pavee Point, která byla nejvíce komunikativní. Ostatní organizace bohužel poskytly příliš málo informací, což je pochopitelné, pokud bereme v potaz diskrétnost komunit Irských kočovníků. S organizací Pavee Point byl navázán kontakt tedy telefonicky, ale poté s ní bylo komunikováno přes elektronickou poštu. Dále byli sháněni informátoři, a to přes sociální síť Facebook. Zde byly přes veřejné skupiny nalezeni 2 informátoři, se kterými byly provedeny nestrukturované rozhovory přes videohovory a při potřebě doplnění informací komunikace pokračovala přes soukromé zprávy prostřednictvím sociální sítě.

Krátkodobý terénní výzkum se uskutečnil v únoru roku 2023. Byl navštíven Dublin, jakožto místo, kde žije podle statistik nejvíce Irských kočovníků v Irsku¹³. V Dublinu lze nalézt 4 legální tábořiště pro Irské kočovníky (více o nich v praktické části) a sídlí zde i organizace Pavee Point. Během terénního výzkumu bylo navštíveno tábořiště v Saint Margaret's, kde bylo provedeno nezúčastněné pozorování. Byl zde osloven i další informátor, se kterým byl proveden polostrukturovaný rozhovor. Dále bylo navštíveno sídlo organizace Pavee Point, ve kterém byl poskytnut další polostrukturovaný rozhovor s informátorem, který v organizaci pracuje. Skrz osobní kontakt byl nakonec domluven rozhovor s irským informátorem, který poskytl pohled na Irské kočovníky ze strany většinového irského obyvatelstva. Po návratu z Dublinu byl navíc ještě kontaktován další informátor z Irska přes webovou stránku InterNations.

Je určitě nutné říct, že Irští kočovníci, jakožto uzavřená a společností odmítaná skupina, mají velice skeptický přístup k cizím lidem. Z tohoto důvodu bylo hledání informátorů vcelku náročné. Nejvíce informací bylo poskytnuto informátory nalezené přes Facebook, se kterými byl navázán neformální kontakt.

---

¹³ *Census of Population 2016: Profile 8 Irish Travellers, Ethnicity and Religion*, 2017. Central Statistics Office [online]. Cork [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cp8iter/p8iter/p8itd/>

3.3.1 Pasportizační údaje informátorů

Jméno	Věk	Etnikum	Povolání
Cheyanne	32	Irský kočovník	Žena v domácnosti
Casey	38	Irský kočovník	Nezaměstnaný
Chris	22	Irský kočovník	Student
Tony	69	Irský kočovník	V důchodu
Darragh	27	Ir	Inženýr
Liam	32	Ir	Automechanik

Tabulka č.1 - Seznam informátorů, vlastní zpracování¹⁴

---

¹⁴ Tabulka neobsahuje pravá jména informátorů z důvodu ochrany jejich soukromí

4. Teoretická část

V této kapitole budou vysvětlena teoretická východiska pojmů, která jsou potřebná k lepšímu pochopení problematiky etnické identity. V praktické části budou daná témata aplikována na konkrétním případě Irských kočovníků.

4.1 Etnické menšiny a jejich identita

Nejprve je nutné definovat pojem etnicita, pro porozumění její důležitosti pro etnické menšiny. Samostatný pojem pochází z řeckého *ethnos* (které je odvozené ze slova *ethnikos*) a v angličtině byl používán pro označení barbara nebo pohana od poloviny 14. století. Později v polovině 19. století začal pojem odkazovat na „rasové“ charakteristiky. Ve Spojených státech amerických se termín *ethnics* v době druhé světové války stal eufemistickým označením pro Židy, Italy, Iry a celkově pro skupiny, které byly považovány za méněcenné oproti většinovému obyvatelstvu.¹⁵ Poprvé samotný pojem *ethnicity* (etnicita) použil David Riesman v roce 1953 ale do Oxfordského slovníku angličtiny byl přidán až v roce 1972.¹⁶

V dnešní době není definice etnicity jednotná, neboť každý akademik na ni nahlíží odlišně. Existují však dvě krajní polohy, mezi kterými se autoři pohybují. První z nich je tzv. tradiční (také označována jako herderovská) koncepce, která vymezuje vědomí etnické příslušnosti na bázi jazyka, kultury a „mravů“ jako pevně daných entit. Etnicita je tedy brána jako nezpochybnitelný a trvalý fenomén, který existuje nezávisle na vůli osob. Člověk podle této ideje náleží buď do jedné etnické skupiny, anebo do druhé, jiná možnost není.¹⁷ Zastánci opačného pohledu tzv. modernisticko-konstruktivistického tvrdí, že etnické povědomí je umělý sociální konstrukt. Na etnicitu je nahlíženo kriticky či v některých případech až odmítavě – jako *pouhý vývojem dávno překonaný výtvar intelektuálů, atavistický*

---

¹⁵ ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství) s. 21. ISBN 9788074190537.

¹⁶ ŠATAVA, Leoš, 2013. *Etnicita a jazyk: teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. 1. Brno: Tribun EU. Librix.sk. ISBN 9788026305170.

¹⁷ ŠATAVA, Leoš, 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství) s. 14. ISBN 9788086429830.

*anachronismus, zdroj xenofobního násilí, přežitek postrádající v současných podmínkách smysl a odstranitelný osvětou a ekonomickou prosperitou.*¹⁸

V běžném jazyce je slovo etnicita spojováno s „problémy menšin“ nebo s „rasovými vztahy“, v sociální antropologii však odkazuje na aspekty vztahů mezi různými skupinami, které jsou jak zevnitř, tak zvenku vnímány jako kulturně odlišné. Nutno dodat, že i když se problematika etnicity aplikuje hlavně na menšiny, majoritní skupiny nejsou o nic méně etnické.¹⁹ Přesná definice etnicity, z které tato práce bude vycházet, je popsána podle Jandourka jako soubor kulturních, rasových a jazykových faktorů. Etnika, tedy skupiny, které sdílí svou etnicitu, se navíc odlišují od ostatních svou historií, sebepojetím, vědomím společného původu a také jsou vnímána jako etnicky odlišná druhými. Jandourek také odlišuje od etnicity pojem rasa, kterou popisuje jako skupinu lidí, která má stejné některé dědičné rysy, například barvu kůže.²⁰

Co se etnických menšin týče, Šatava udává že je nutné si uvědomit, že tento mnohovýznamový a vágní pojem bývá užíván jako pomůcka při zařazování rozličných typů a kategorií etnických společenství (s výjimkou státních národů na vlastním teritoriu) pod jeden stručný „střešní termín“. Rozděluje etnické menšiny tudíž do čtyř podskupin. První skupinou jsou „malá etnika“, která nedisponují vlastním národním státem (např. Baskové nebo Lužičtí Srbové). Další skupinu tvoří části „státních národů“, žijící mimo mateřskou zemi v jiných státních útvarech (např. Němci v Dánsku). Třetí kategorií jsou etnická společenství, u kterých chybí znaky klasicky vyvinutých národů jako je území nebo jazyk (např. Romové nebo Židé mimo Izrael). Poslední a pro tuto práci nejdůležitější skupinou jsou specifické příklady, které stojí na pomezí etnické a etnografické skupiny (např. Kašubové v Polsku) nebo někdy i zvláštní náboženské nebo sociální skupiny, do kterých autor zařazuje právě Irské kočovníky.²¹

Podle kořene slova menšina je patrné, že se jedná o méně početnější skupinu obyvatel dané ohraničené jednotky. Často se však uvažuje o menšině jako znevýhodněné vůči většinovému obyvatelstvu, ne vždy tak tomu ale musí být. Mezi hlavní charakteristiky

---

¹⁸ ŠATAVA, Leoš, 2013. *Etnicita a jazyk: teorie, praxe, trendy: čítanka textů*. 1. Brno: Tribun EU. Librix.sk. ISBN 9788026305170.

¹⁹ ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. *Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy*. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). s.22 ISBN 9788074190537.

²⁰ JANDOUREK, Jan, 2003. *Úvod do sociologie*. 1. Praha: Portál. s. 100-101 ISBN 8071787493.

²¹ ŠATAVA, Leoš, 2013. *Etnicita a jazyk: teorie, praxe, trendy : čítanka textů*. 1. Brno: Tribun EU. Librix.sk. s.31-32 ISBN 9788026305170.

odlišující menšiny od většiny jsou především odlišný jazyk, někdy i náboženství nebo historické (či regionální) povědomí.²²

4.1.1 Jazyk jako aspekt etnických skupin

Za hlavní znak etnicity na akademické půdě bývá obvykle považován jazyk, který je brán i jako „kulturní kapitál“ etnika. Role jazyka je i nedílně propojená s prosazováním ideologií a politickými snahami, respektive s dějinami lidstva vůbec. Není zcela možné určit, kolik jazyků přesně existuje, ale s určitou jistotou se dá říct, že počet živých jazyků se rychlým tempem zmenšuje. Více než desetina jazyků se nachází ve své poslední fázi a okolo 80 % z nich je na pokraji zániku. Hlavním důvodem jsou asimilační procesy, které jsou spojovány s trendem 20. století, známém jako *Language shift* (jazykový posun), při kterém dochází k přerušování předávání jazyka nejmladším generacím. Jazykové asimilační procesy mohou mít různé podoby, například jazyk může být nahrazen jazykem dominantnějšího obyvatelstva buďto zcela, či v jednodušší formě tohoto jazyka. Také může být jazyk vyhoštěn do kulturně nevýznamných rolí a funkcí. Dále může být ovlivněn hlavně ve slovní zásobě, a i do jisté míry ve skladbě jazykem kulturně dominantnějšího obyvatelstva. V neposlední řadě může asimilovaný jazyk ztratit řadu svých charakteristických vlastností vycházejících z tradiční kultury uživatelů jazyka a stane se pouhou imitací jazyka dominantnějšího obyvatelstva. Takový jazyk již neodráží tradiční a původní náhled na svět a kulturu těch, kteří jím mluví.²³

Daný jazyk, kterým mluvíme, je vnějším symbolem toho, kdo jsme, a do jaké skupiny patříme. Jednotlivé komunity nebo subkultury mluví nářečímí či mají přízvuky, které se odlišují dle jejich životního a sociálního postavení. Jazyk tedy všeobecně slouží k určení společenského postavení mluvčího, což lze sledovat například v Indii, kde podle intonace hlasu je ihned jasné, do jaké kasty člověk patří. Komunikace mezi lidmi však není závislá pouze na slova, je možné své pocity sdělovat i jinými způsoby, například můžeme složit báseň, písničku nebo zatancovat.²⁴

---

²² KOKAISL, Petr, 2014. *Etnické minority v Evropě*. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozní ekonomická fakulta. s. 5 a 21 ISBN 9788021325241.

²³ ŠATAVA, Leoš, 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství) s. 41-42. ISBN 9788086429830.

²⁴ MURPHY, Robert Francis, 1998. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 1. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství) s. 41. ISBN 8085850532.

4.1.2 Zachování identity

I když byl koncept identity v západní filozofii projednán podrobněji již v 17 století, ve společenskovedních studiích se stal ústředním až v posledních desetiletích. V dnešní době je pojem tak často frekventovaný, že je možno hovořit o nadužívání. Šatava popisuje etnokulturní identitu jako určitou formu sociální identity, která určuje jednotlivce jako prvky specifické kolektivy.²⁵ Pojem etnická identita je v podstatě shodný s etnickým vědomím, které jakožto psychický stav obsahuje 2 složky: kognitivní a emocionální. Kognitivní složka je souborem všech znalostí a názorů jednotlivců na původ, odlišnost a na další rysy týkajících se vlastního etnika. Vliv na kognitivní složku etnické identity může mít školní výuka nebo média, a lze ji i měřit vědomostními testy. Emocionální složka zahrnuje subjektivní stavy prožívání, cítění, vážící se k vlastní etnické identitě. Může to být například pocit smutku při diskriminaci vlastní etnické skupiny, nebo naopak pocit hrdosti v případě úspěchů vlastního etnika.²⁶

Etnické a jazykové skupiny jsou v dnešní době chápány jako kulturní dědictví lidstva. Snaha zachování identity těchto skupin se často dává do paralely s ekologickými snahami ochránit a zachránit co nejvyšší počet živočichů a rostlin na naší planetě. Šatava zdůrazňuje, že *bohatství světa nespočívá v tendenci k uniformitě ale k respektování alternativ a v paralelní existenci různých forem lidské kultury*. Procesy udržování či revitalizování jazyků a etnických identit lze chápat i jako pokrok v souvislosti s prosazováním lidských práv a bojem proti diskriminaci.²⁷

4.1.3 Kultura etnik

Kultura jako samotný pojem má dvojí povahu. V užším významu lidé odkazují na tzv. vysokou kulturu, kam by se dala zařadit velkolepá umělecká díla a celkově vyzdvihované lidské počiny. V širším významu však kultura představuje vše, co lidé vytvářejí. Pokud ale slovo nabude význam všeho, mnoho nám toho nevypraví. Proto

---

²⁵ ŠATAVA, Leoš, 2013. *Etnicita a jazyk: teorie, praxe, trendy : čítanka textů*. 1. Brno: Tribun EU. Librix.sk. ISBN 9788026305170.

²⁶ PRŮCHA, Jan, 2007. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál. Psychologie (Portál) s. 52-53. ISBN 978-80-7367-280-5.

²⁷ ŠATAVA, Leoš, 2009. *Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace*. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství) s. 46-61. ISBN 9788086429830.

antropologové a sociologové odlišují různé kultury, aby vysvětlili rozdíly mezi jednotlivými částmi lidské populace. O kultuře mluvíme hlavně v souvislosti se skupinami, protože je předávána ve společnosti vzájemným působením jejich členů. Jandourek rozděluje kultury na adaptivní a maladaptivní. Adaptivní kultury se přizpůsobují svému prostředí, zatímco maladaptivní své okolí přizpůsobují svým potřebám a požadavkům. S maladaptivním přístupem se spojují hlavně kultury, u kterých dochází k ohrožení přežití a reprodukce.²⁸

Jednotné kultury by se daly definovat jako *celistvý systém významů, hodnot a společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím.*²⁹ Jak už bylo zmíněno v popisu etnicity, kultura je také její nedílnou součástí. Každé etnikum má tedy i svou vlastní kulturu.

Abychom dosáhli správného pochopení určité kultury, je třeba na ni nahlížet v původním kontextu. Není správné ji posuzovat měřítky vlastní kultury. Pokud by tomu tak nastalo, mluvilo by se o etnocentrismu. Opačný pohled se nazývá kulturní relativismus, který se stal jedním z nejvýznamnějších ale také nejkontroverznějších příspěvků antropologie. Jeho kontroverze spočívá v odmítání odsuzování i těch nejnelidštějších zvyklostí daných kultur. Autor však poukazuje na to, že dříve, než začneme kritizovat kultury nám cizí, měli bychom se zamyslet nad svou vlastní.³⁰

4.1.4 Akulturace

V dnešní době globalizace je zcela pochopitelné, že spolu jednotlivé skupiny, a tudíž jejich kultury přichází do styku. Je tedy nevyhnutelné, aby se navzájem neovlivňovaly. Tento proces se nazývá akulturace, a jeho definice podle Průchy zní takto: *Akulturace je sociální proces, v němž dochází ke kulturním změnám trvalým stykem dvou nebo více kultur. Akulturace zahrnuje jak přebírání jedněch prvků z jiné kultury, tak vylučování jiných nebo jejich přetváření.* Samotná definice však nemůže vyjádřit četné množství akulturačních procesů, ke kterým docházelo jak v průběhu historie lidstva, tak nyní. Jsou s nimi spojeny i osudy a tragédie některých národů, kmenů a etnik.³¹

---

²⁸ JANDOUREK, Jan, 2003. *Úvod do sociologie*. 1. Praha: Portál. s. 175-179 ISBN 8071787493.

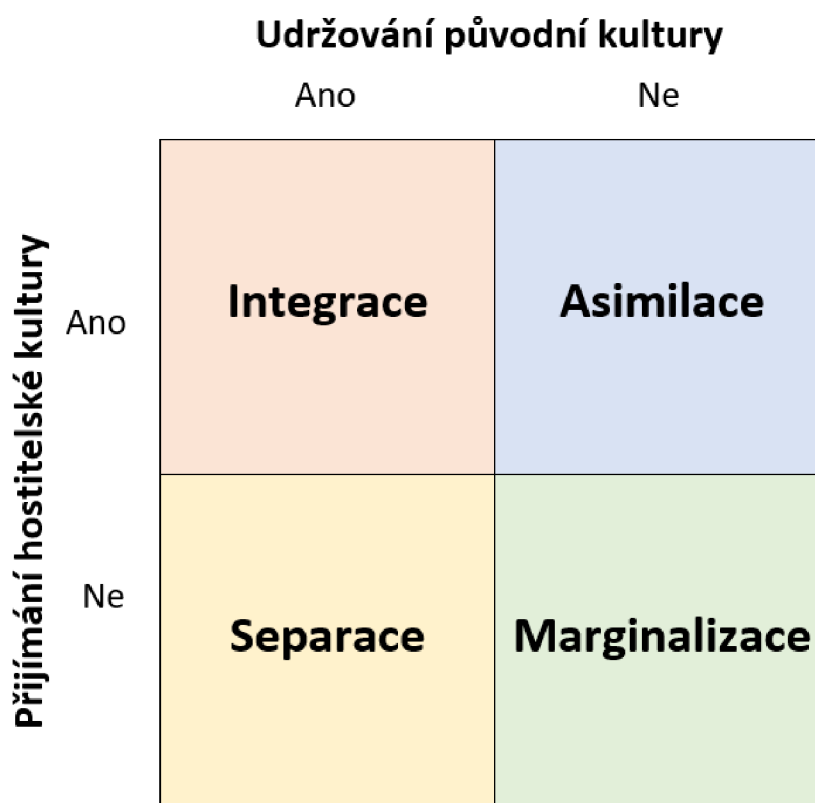
²⁹ PRŮCHA, Jan, 2007. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál. Psychologie (Portál) s. 47. ISBN 978-807-3672-805.

³⁰ MURPHY, Robert Francis, 1998. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 1. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství) s. 37. ISBN 8085850532.

³¹ PRŮCHA, Jan, 2007. *Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál. Psychologie (Portál) s. 49. ISBN 978-807-3672-805.

4.1.5 Model akulturace Johna W. Berryho

I když existuje mnoho akulturačních teorií, jedna z nejvýznamnějších je model akulturace podle Johna W. Berryho (známý jako *Berry's Fourfold Model*). Základem modelu jsou adaptační strategie, které jsou rozděleny do dvou dimenzí. První dimenze se týká zachování či odmítnutí původní kultury jednotlivce. Druhá dimenze se naopak zaměřuje, zda osoba odmítla či přijmula hostitelskou kulturu. Z těchto dvou dimenzí poté vychází čtyři akulturační strategie.³²

Obrázek č.1 – Model akulturace podle Johna W. Berryho, vlastní zpracování

První strategií je integrace. Ta nastává v situaci, kdy jedinec přijme za své kulturní normy hostitelské kultury, a zároveň si zachová svou původní kulturu. Asimilovaní jedinci také přijmou za svou hostitelskou kulturu, ale svou si již neudržují. Opakem je separace,

³² BERRY, John W., 1997. *Immigration, Acculturation, and Adaptation*. *Applied Psychology*. 46(1), 5-34. ISSN 0269-994X. Dostupné z: doi:10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x

tedy strategie, dle které jedinec odmítá dominantnější kulturu ve prospěch zachování své původní kultury, což vede často k izolaci dané skupiny. Jedna ze známých skupin využívajících tuto strategii jsou američtí Amišové, kteří se silně vyhrazují proti většinové populaci. Poslední strategií je marginalizace, při které osoba odmítne jak hostitelskou kulturu, tak svou původní.³³

Tento model lze aplikovat na jakékoliv skupiny, které mají svou vlastní kulturu. Mohou to být migranti, etnické minority, subkultury, ale také např. neslyšící, kteří mají své vlastní jedinečné kulturní a sociální normy pro komunikaci a interakci.³⁴ Práce využije tento model na zjištění akulturační strategie Irských kočovníků, jakožto etnické minority.

---

³³ BERRY, John W., 1997. *Immigration, Acculturation, and Adaptation*. *Applied Psychology*. 46(1), 5-34. ISSN 0269-994X. Dostupné z: doi:10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x

³⁴ Tamtéž

5. Praktická část

5.1 Představení Irských kočovníků

Irští kočovníci jsou etnická menšina pocházející z Irska. Sami sebe nazývají též *Pavee*, *Mincéir* nebo *An Lucht Siúil* (v irštině: chodící lidé). V některé literatuře se lze ještě setkat s označením *Tinkers* nebo *Knackers*, oba tyto názvy jsou však vnímány jako pejorativní. Jak už jejich pojmenování napovídá, vyznačují se nomádkým způsobem života. I když je jejich životní styl podobný životnímu stylu Romů, nejsou spolu geneticky příbuzní. Většina žije v Irsku a Velké Británii, hlavně na území Severního Irska.³⁵ Podobně jako irské obyvatelstvo jsou převážně římsktí katolíci. Mají svůj vlastní jazyk, který se v akademických kruzích nazývá *shelta*, samotní kočovníci ale používají pojmy *gammon* nebo *cant*.

V dnešní době se Irští kočovníci potýkají s mnoha sociálními problémy kvůli svému způsobu života. Mezi hlavní se řadí bydlení, nezaměstnanost, nízké vzdělání, horší zdravotní stav a diskriminace. Všechny tyto problémy mají hluboce negativní dopady na životy a postavení Irských kočovníků ve společnosti.

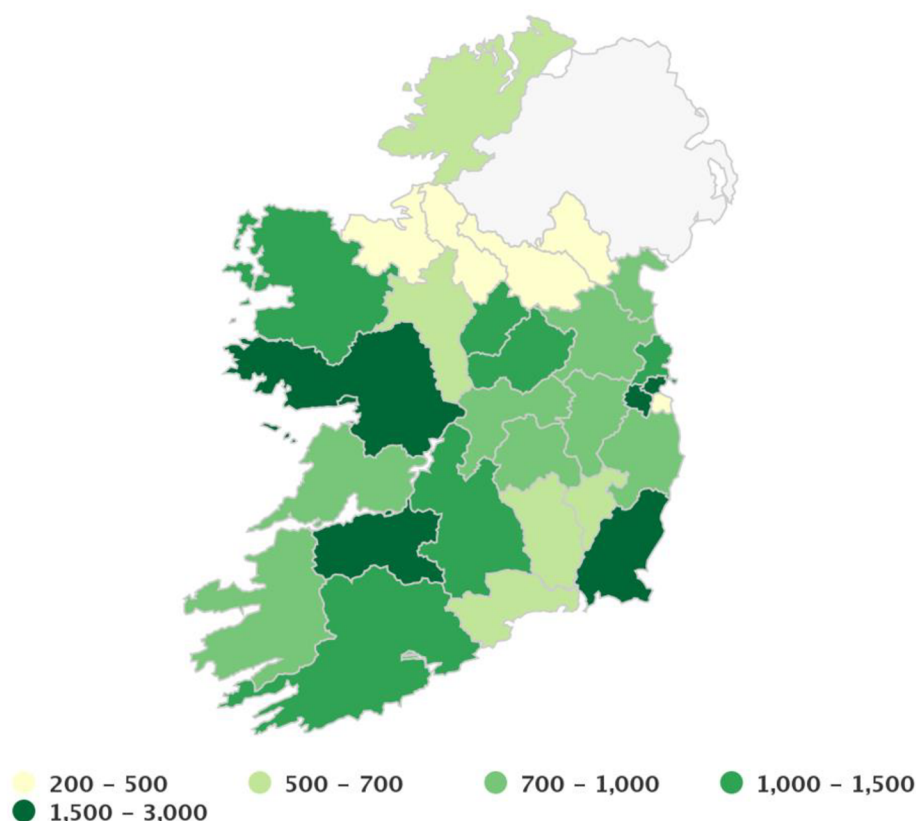
5.1.1 Demografické údaje

Tato práce se bude zaměřovat převážně na Irské kočovníky žijící v Irsku, proto budou využity statistiky z Centrálního statistického úřadu v Irsku. Z posledního sčítání lidu v roce 2016 bylo zjištěno, že v Irsku žilo 30 987 kočovníků, a představovali 0,7 procenta celkové populace. Oproti předchozímu sčítání lidu v roce 2011 se jejich celkový počet zvýšil o 5,1 procenta. Nutno dodat, že celková populace Irských kočovníků může být ještě větší, neboť někteří kočovníci mají britské občanství, avšak žijí a kočují převážně v Irsku. Největší počet kočovníků žil v Dublinu (5089 osob), dále poté ve městech Galway (1598 osob) a Cork (1222 osob). Podle okresů se jich nacházelo nejvíce v okrese Galway, a v jižním Dublinu. I když v minulosti se kočovníci usazovali na krátké doby na irském venkovu, v dnešní době se velká většina zdržuje ve městech.³⁶

---

³⁵ *Census 2021 main statistics ethnicity tables*, 2022. NISRA [online]. Belfast, 2022 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.nisra.gov.uk/publications/census-2021-main-statistics-ethnicity-tables>

³⁶ *Census of Population 2016: Profile 8 Irish Travellers, Ethnicity and Religion*, 2017. Central Statistics Office [online]. Cork [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cp8iter/p8iter/p8itd/>

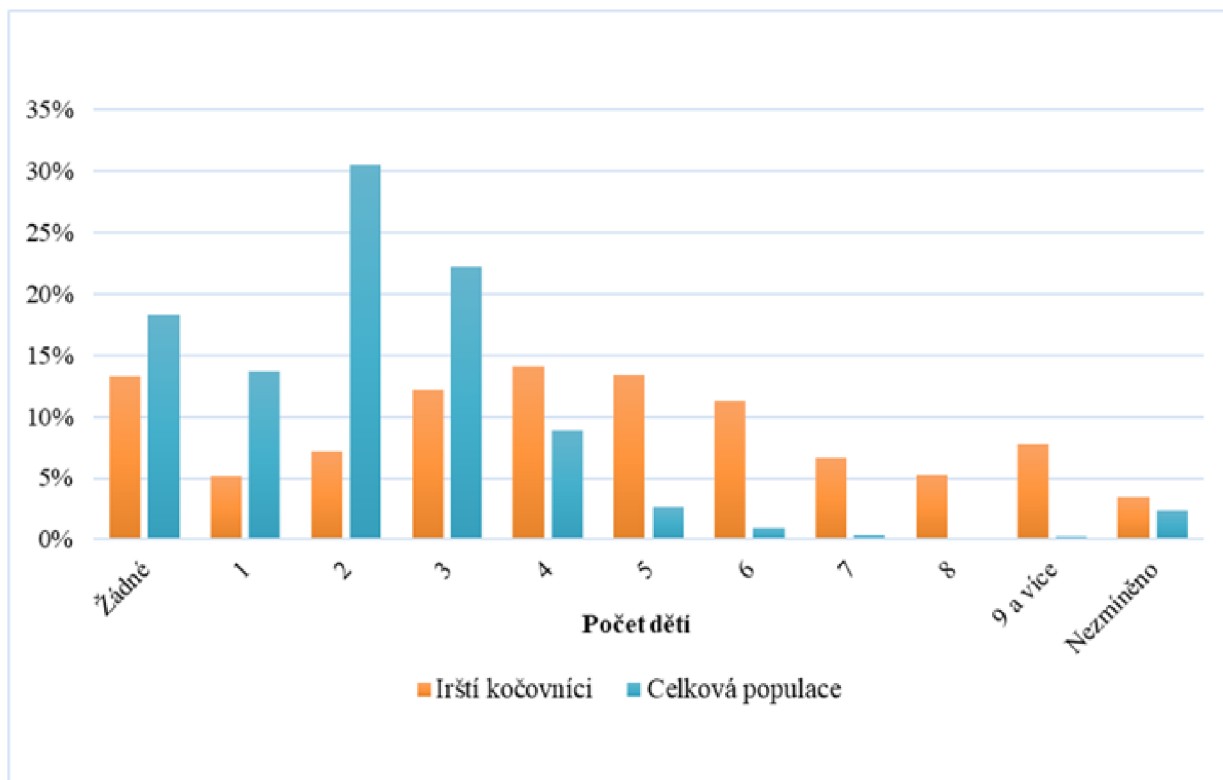

Obrázek č.2- Počet Irských kočovníků v okresech, převzato z webu centrálního statistického úřadu³⁷

Téměř 6 z 10 Irských kočovníků bylo mladších 25 let, a pouze 2,9 procenta mužů a 3,1 procenta žen bylo starších 65 let. Skoro polovina Irských kočovnic ve věku 40 až 49 let (věk, ve kterém už ženy nebývají plodné) měla 5 a více dětí, což bylo v ostrém kontrastu s celkovým obyvatelstvem (pouze 4,2 procenta všech žen má 5 a více dětí). To se váže i s rodinným stavem, neboť 6,5 procenta Irských kočovníků uzavřela manželství již ve věku 15-19 let. Znovu pro porovnání s celkovým obyvatelstvem, ve kterém pouze 0,2 procenta ve stejném věkovém rozmezí žila v uzavřeném manželství. Ve vzdělání byli Irští kočovníci hluboko pod průměrem celkové populace, vysokoškolsky bylo vzdělané jen 1 procento, zatím co u celkového obyvatelstva hodnota dosahovala přibližně 30 procent. Nezaměstnanost Irských kočovníků v roce 2016 dosáhla 80,2 procenta.³⁸

³⁷ *Census of Population 2016: Profile 8 Irish Travellers, Ethnicity and Religion*, 2017. Central Statistics Office [online]. Cork [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cp8iter/p8iter/p8itd/>

³⁸ Tamtéž

Graf č.1- Ženy ve věku 40-49 let podle počtu živě narozených dětí, vlastní zpracování z dat centrálního statistického úřadu³⁹

5.1.2 Historie a teorie původu

Kvůli absenci písemné tradice je minulost Irských kočovníků nejasná. Existuje však mnoho teorií, které se snaží tuto záhadu objasnit. Jedna z prvních teorií původu z 50. let 20. století vykreslovala Irské kočovníky jako potomky rolníků, kteří byli nuceni opustit své pozemky v důsledku Velkého irského hladomoru. Tato teorie byla využita k ospravedlnění státního programu v 60. letech, který nabádal k usazení do trvalých obydlí a asimilaci kočovníků, což by v podstatě vedlo k zániku jejich identity.⁴⁰ Tuto teorii rozvrací studie, která analyzovala genetické informace 10719 osob, ze kterých bylo 42 Irských kočovníků. Vyplývá z ní nejen že kočovníci jsou geneticky odlišní od Romů, ale také od Irů. Mají s nimi

³⁹ Census of Population 2016: Profile 8 Irish Travellers, Ethnicity and Religion, 2017. Central Statistics Office [online]. Cork [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cp8iter/p8iter/p8itd/>

⁴⁰ HELLEINER, Jane Leslie, 2000. *Irish Travellers : racism and the politics of culture*. 1. Toronto: University of Toronto Press. s.30 ISBN 0802048439.

však společné předky, od kterých se geneticky oddělili zhruba před 360 lety (přibližně 12 generací) tedy okolo roku 1650. Tento nález výše zmíněnou teorii vyvrací, hlavně protože Velký irský hladomor zasáhl Irsko v letech 1845 až 1852. Autoři spekulují, že k odchýlení došlo během Cromwellovského tažení do Irska, při kterém mnoho Irů přišlo o půdu.⁴¹

O původu Irských kočovníků není jednotná shoda, avšak ve 20. století bylo sepsáno mnoho písemných záznamů, zachycující různé aspekty života Irských kočovníků, hlavně skrz terénní výzkumy a orální tradici.

V minulosti kočovníci putovali hlavně po irském venkovu, nejdříve na nohách a později v koňských povozech. Nabízeli zboží nebo své služby, v některých případech přinášeli zprávy o tom, co se děje ve světě. Název *Tinkers* vychází z nejčastějšího řemesla Irských kočovníků, a to drátenictví. Opravovali domácí potřeby, jako jsou hrnky, svícny, talíře, dózy a další. Mezi další profese kočovníků patřilo kominictví, obchod s osly a koňmi, prodej drobného zboží a sezónní práce. Po druhé světové válce docházelo k rozvoji Irska, kvůli čemu se spousta profesí Irských kočovníků stala zastaralými. Plastové nádoby a dostupnost levného sériově vyráběného zboží způsobila zánik potřeby klempířství. Se zavedením traktorů a jiných zemědělských strojů zmizela poptávka po sezónních pracovnících. Kvůli této změně se většina přesunula do městského prostředí, kde se utábořili u silnic, na polích nebo v opuštěných staveništích. Muži začali sbírat kovový šrot, zatímco ženy a dívky žebrały po domech. Docházelo ke konfliktům mezi městským obyvatelstvem a kočovníky, což vyústilo v národní hnutí, které si kladlo za cíl usadit kočovníky na vyhrazených místech a postupně je asimilovat do většinového společenství. Vznikla tak Komise pro tuláctví, která bude více rozvedena v další části práce.⁴²

5.1.3 Shelta, gammon, cant

Jazyk Irských kočovníků bývá často zařazen do skupiny kryptolektů (ang. *cryptolect*) což označuje tzv. tajné jazyky. Jeho původ není zcela jasný, už jen kvůli nejisté historii Irských kočovníků. Má se za to, že vychází především ze staré irštiny, jakožto keltského jazyka, neboť obsahuje mnoho slov je podobných nebo „přestrojených“ (např. jsou obrácena

---

⁴¹ GILBERT, Edmund, Shai CARMI, Sean ENNIS, James F. WILSON a Gianpiero L. CAVALLERI, 2017. *Genomic insights into the population structure and history of the Irish Travellers*. *Scientific Reports*. 7(1), 12. ISSN 2045-2322. Dostupné z: doi:10.1038/srep42187

⁴² GMELCH, George a Sharon Bohn GMELCH, 2014. *Irish travellers : the unsettled life*. 1. Indianapolis: Indiana University Press. s.12-18 ISBN 9780253014535.

nebo prohozena písmena). Některá slova jsou převzatá i z romštiny. Mluvčí jsou bilingvní, jejich druhým jazykem je angličtina, avšak oba jazyky často do sebe proplétají. Kvůli tomuto proplétání jazyků někteří lingvisté nepokládají shelta za vlastní jazyk, spíše za argot.⁴³ Jazyk Irských kočovníků však disponuje vlastní slovní zásobou, která obsahuje především pojmy spojené s potravou, prací, rodinou, modlitbou a poté s kočováním (místo, směr, pohyb). Shelta má i více podob, které se liší mezi jednotlivými skupinami Irských kočovníků.⁴⁴ Jak už bylo řečeno v literární rešerši, existují různá pojmenování pro tento jazyk. Nejčastějšími jsou Gammon, cant a shelta. V práci bude využíván pojem shelta, neboť je používán v lingvistice.

Shelta	Irština	Čeština
kamair	máthair	matka
gāter	athair	otec
gāt'rin	leanbh	dítě
kuri	capall	kůň
lobān	puball	stan
gored	airgead	peníze
dāl'on	dhia	bůh
batoma	gardaí	policie

Tabulka č.2- Tabulka slov v sheltě, irštině a češtině, vlastní zpracování na základě údajů z knihy⁴⁵, slova jsou přepisována z mluvené formy, proto existuje více možností zápisu

Názvy jazyka gammon nebo cant jsou nejčastěji používány Irskými kočovníky. Při optání informátorů Cheyanne a Casyho, zda rozlišují tyto dva pojmy, oba odpověděli že ne. Označili je za synonyma, s tím, že název gammon používá spíše starší generace. Oba používají hlavně pojem cant. Zajímavé je i užití shelty kočovníky. V dnešní době je využívána podle Casyho k identifikaci mezi Irskými kočovníky.

⁴³ RIEDER, Marie, 2018. *Irish Traveller Language An Ethnographic and Folk-Linguistic Exploration*. 1. Limerick: Palgrave Macmillan. ISBN 9783319767130.

⁴⁴ KIRK, John, 2002 *Travellers and Their Language*, 1. Belfast: Cló Ollscoil na Banríona. ISBN 0853898324.

⁴⁵ Tamtéž

„Když mluví cantem, vím, že je jedním z nás.“⁴⁶

Cheyanne udává, že sheltou dodnes mluví kočovníci v přítomnosti usdlého obyvatelstva. Sama své děti učí mluvit sheltou, aby se mohly navzájem varovat před možným nebezpečím ze strany cizinců. Přijde jí ale, že mladší generace se už nechtějí sheltu učit.

„Přijde jim k ničemu, protože žádné děti ve škole cantem nemluví. Je to škoda“⁴⁷

Cheyanne by si přála, aby byl předmět ve školních osnovách, který by mládež naučil kočovnické kultuře a sheltě. Sama jazyk považuje za nejdůležitější charakteristiku jejich skupiny, na kterou je hrdá. Dá se tedy říct, že pro Cheyanne hraje shelta velkou roli v její identitě. Podle Casyho by všichni kočovníci měli umět sheltou mluvit. Ti, kteří jí nemluví, nejsou kočovníky. Vymezuje se tím proti romské populaci, avšak sám přiznává, že některá slova umí i v romštině. Nutnost zachovat jazyk zmínil i informátor Tony, který není spokojený s lingvisty a antropology, kteří se jej snaží pochopit. Podle něho tak shelta ztrácí svůj původní význam.

Z tohoto pohledu je jasná funkce shelty jako skrytého jazyka i v dnešní době s nově přidanou funkcí zachování kulturní identity Irských kočovníků. Jejím využitím chrání sebe a to, co zbylo z jejich kultury. Do jisté míry také odrazuje socio-ekonomickou situaci Irských kočovníků, jakožto společností opovrhovanou skupinou.

5.1.4 Kultura a tradice

Nejdůležitějším kulturním aspektem Irských kočovníků je nomádský způsob života. V minulosti bylo kočování udržitelné, neboť profese Irských kočovníků nebyly potřebné neustále na jediném místě, a vyplatilo se za prací cestovat po irském venkovu. Danému nomádství se říká peripatetické, a označuje nomády, kteří se stěhují z místa na místo a nabízejí konkrétní služby.⁴⁸ Oblíbeným způsobem transportace koňský povoz, přičemž samotnému povozu se říká kočovnický vagón. Vagóny jsou i v dnešní době branné jako symbol kočovného obyvatelstva hlavně kvůli jejich důležitosti v kočovnické kultuře. Tradičně jsou vagóny ručně zdobeny precizními ornamenty, některé jsou malované, některé

---

⁴⁶ Vlastní rozhovor – Casey

⁴⁷ Vlastní rozhovor – Cheyanne

⁴⁸ MOORE, Ronnie G., 2012. „Last among equals”: Irish Travellers and change in the 21st century. *Europäisches Journal für Minderheitenfragen*. 2012(1), 14. ISSN 1865-1097. Dostupné z: doi:10.1007/s12241-012-0038-2

vyřezané přímo do vagónu. Časté symboly, které používají, se pojí s jejich historickým způsobem života, tedy vyobrazení koní, květin, ovoce, a dalších.

Obrázek č.3- kočovnický vagón⁴⁹

Obrázek č.4- detailní záběr na kočovnický vagón⁵⁰

⁴⁹ Gypsy Caravan Company [online], 2022. Norwich [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <http://www.gypsy caravan company.co.uk/index.html>

⁵⁰ Tamtéž

Život irských kočovníků byl tak spjatý s vagóny, že po smrti jejich vlastníka byli v minulosti spáleny jako projev úcty k zemřelému.⁵¹

Aby kočovníci mohli cestovat s povozy, byly nutné koně. I ti se stali důležitou součástí kočovnické kultury. Vztah mezi kočovníky a jejich koňmi však není pouze utilitaristický. Cheyanne a její manžel vlastní 4 koně, přičemž 2 zdědila po svém otci.

„Jsou pro mě víc než jen mazlíčci, jsou součástí naší rodiny.“⁵²

Vysvětluje, že pro ni slouží i jako vzpomínka na svého zesnulého otce, který v minulosti vlastnil až 14 koní. Navíc ji připomíná minulý způsob života, kdy ještě byli kočovníci volní. I když už koně nevyužívá na cestování, mají pro ni citovou hodnotu. Informátor Tony koně nevlastní, neboť si ho nemůže dovolit. Také vzpomíná na svého otce, který ho v mládí učil na koni jezdit. Podle jeho slov koně sloužili i k budování vztahů mezi otcem a synem.

„Dostal jsem v dětství koně od táty, ale vzali nám ho, když mi bylo 14. Od té doby jsem žádného neměl.“⁵³

Kvůli zákonu o kontrole koní z roku 1996, který požaduje, aby koně byli ustájeni, přišlo mnoho kočovníků o své koně, které měli často na volném prostranství. Největší razie se uskutečnily v roce 2013, kdy bylo zabaveno přibližně 3000 koní v Irsku.⁵⁴

Pro Irské kočovníky byl tento zákon zdrcující, neboť už nemohli cestovat v povozech. Zde už narážíme na jeden z mnoha legislativních zákroků, který začal omezovat a měnit kočovnickou kulturu. Koňské povozy se změnilly na karavany a obytné dodávky, se kterými kočovníci v dnešní době cestují spíše po městech než po celém Irsku. Casey také vlastní karavan, ve kterém bydlí ve městě Cork. Stěžuje si, že kvůli vysokým cenám nafty si nemůže dovolit cestovat kam se mu zlíbí, jenom na krátké vzdálenosti.

---

⁵¹ HELLEINER, Jane Leslie, 2000. *Irish Travellers : racism and the politics of culture*. 1. Toronto: University of Toronto Press. s.111 ISBN 0802048439.

⁵² Vlastní rozhovor – Cheyanne

⁵³ Vlastní rozhovor – Casey

⁵⁴ BURKE WOOD, Patricia, 2019. *Significance of Horses: Control Legislation and Impact on Irish Travellers. Society and Animals*. 27(5-6), 487-504. ISSN 1063-1119. Dostupné z: doi:10.1163/15685306-12341566

Obrázek č.5- Karavany stojící u tábořiště v Saint Margaret's v Dublinu, vlastní archiv

I když kočovníci přicházejí o svůj původní způsob života, existují veřejné akce, při kterých si jej připomínají. Jedna z největších se koná jednou ročně v Appleby v Anglii. Jedná se o koňský veletrh, jehož součástí je i festival. Trvá vždy 7 dní v červnu a sjíždějí se na něj kočovníci ze všech částí britských ostrovů ale i lidé mimo kočovnickou komunitu. Každoročně je trh navštíven okolo 30 tisíci návštěvníky. Jedním z rituálů je umývání koní ve studené řece Eden, což představuje tradiční způsob péče o koně. Poté jsou koně předváděni, je s nimi závoděno a jsou prodáváni formou smlouvání. Kromě prodeje koní lze na veletrhu zakoupit i věštbu, oblečení a ručně vyráběné předměty. Veletrh je navštěvován i kočovnickými dívkami a chlapci za účelem najít si budoucího partnera.⁵⁵

Informátorka Cheyanne sama párkrát veletrh navštívila, vždy ale bez koní, protože stejně nemá zájem žádného prodat. I tak ale akci popisuje jako úžasný zážitek.

---

⁵⁵ *Appleby Horse Fair* [online], 2023. Appleby [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.applebyfair.org>

Obrázek č. 6- Tradiční umývání koní v řece Eden⁵⁶

V dnešní době však kočovný způsob života už není zcela udržitelný. Jejich nomádství v minulosti bylo založené na nabízení služeb, které v dnešní době už nejsou potřebné. Mimo to se usedlý život stal normou, a kočování je často kriminalizováno. Mnoho kočovníků proto v dnešní době žije usedle, jak už v domech a bytech, tak v dodávkách a karavanech. I když někteří kočovníci žijí v obytných vozech, nevyužívají je primárně k cestování, spíše aby měli místo, kde mohou žít. Informátor Casey, který sám žije v karavanu, by radši bydlel v domě, ale z finančních důvodů si jej nemůže dovolit. Lituje ale také ztráty kočovnického života, dle svých slov se cítí stísněně. Informátor Tony, který žije v domě v tábořišti u St. Margret's je velmi nespokojený se situací, ve které se dnešní kočovníci nacházejí.

„Vzali nám koně a vagóny, a nacpali nás do betonových krabic.“⁵⁷

---

⁵⁶ Appleby Horse Fair: Ticket-only entry to Gypsy gathering proposed [online], 2022. London [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-england-cumbria-63517280>

⁵⁷ Vlastní rozhovor – Tony

Dům, ve kterém Tony bydlí, je součástí ubytovacího programu pro kočovníky. Přestěhoval se do něj s rodinou, protože dle svých slov neměli jinou možnost. Radši bude žít v domě než v karavanu.

Cheyanne společně se svou rodinou bydlí v domě se zahradou a stájemi pro jejich koně. Také lituje ztrátu kočovnického způsobu života, na druhou stranu vidí i některé světlé stránky v usedlém životě.

„Jsem ráda, že moje děti mohou navštěvovat školu a vzdělávat se, což dříve nebylo možné.“⁵⁸

Informátorka Cheyanne vidí jako pozitivum lepší dostupnost zdravotnické péče a také odbourávání stereotypních genderových rolí. Popisuje, že v minulosti měla žena roli jako pečovatelka, která se starala hlavně o chod v domácnosti. Muži pracovali a vymýšleli, kam se pojedou dál. Přidává však, že i v dnešní době se od kočovnických dívek očekává, že budou ženami v domácnosti.

S tím se pojí další kulturní specifikum Irských kočovníků, a to uzavírání manželství v mladém věku. Hlavním důvodem je náhled na dívky v křesťanské víře, podle které musí být cudné a neposkvřené před svatbou. Rodiny Irských kočovníků proto bývají přísné na své dcery. Ty se často chtějí vdát co nejdříve, neboť očekávají větší volnost. V minulosti byla častá praxe dohazování, hlavně ze strany strýců a starších bratrů. Uzavírání sňatků sloužilo k upevnění vztahů mezi rodinami. V dnešní době si však dívky vybírají své budoucí partnery převážně sami, i když musí stále být přijmutí rodinou. Partner tedy musí splnit kritéria dívčiny rodiny. Nejdůležitější je, aby byl také Irský kočovník. Je zcela nemyslitelné, aby se dívka provdala do usedlé rodiny. Dochází i k uzavírání manželství mezi rodinnými příslušníky, převážně mezi bratranci a sestřenicemi. Jakmile si dívka najde partnera, který je její rodinou akceptován, koná se v co nejkratší době svatba. Svatby jsou pro kočovnickou komunitu velkou událostí. Sjíždí se příbuzní ale i přátelé rodiny, a oslavy bývají okázalé.⁵⁹

Informátorka Cheyanne vzpomíná na svou svatbu jako na nejlepší den jejího života. Velkou část své svatby si zařizovala sama, avšak finanční prostředky pocházely spíše od rodiny ženicha. Hned po svatbě se se svým manželem rozhodli založit rodinu, a rok nato Cheyanne porodila svou první dceru. V kočovnické kultuře mají ženy více dětí hlavně kvůli brzkým svatbám, a protože je to od nich očekáváno kočovnickou společností.

---

⁵⁸ Vlastní rozhovor – Cheyanne

⁵⁹ HELLEINER, Jane Leslie, 2000. *Irish Travellers : racism and the politics of culture*. 1. Toronto: University of Toronto Press. ISBN 0802048439.

Jak lze vidět, Irští kočovníci mají svůj jazyk, tradice a kulturu, která je převážně spojena s kočovným způsobem života. Důležitou roli v jejich životech hraje rodina a sociální vztahy mezi kočovníky. Je zcela pochopitelné, že se kočovníci vnímají jako odlišní od většinového obyvatelstva. Jak ale na kočovníky nahlíží irští obyvatelé je řešeno v následující kapitole.

5.1.5 Náhled na Irské kočovníky majoritou

V této části bude vysvětleno, jak jsou Irští kočovníci vnímání většinovou společností. Informátor Darragh pochází z vesnického prostředí, kde se v minulosti párkrát s Irskými kočovníky setkal. Vzpomíná, že jako dítě se skupina kočovníků na krátkou dobu usadila před základní školu, kterou navštěvoval. Kočovnické děti nabízeli jemu a jeho spolužákům různé sladkosti, načež jim učitelé zakázali se s nimi stýkat. Vzpomíná i na jednu spolužačku ze základní školy, která pocházela z kočovnické rodiny, avšak ta navštěvovala školu pouze krátce, protože poté musela cestovat s rodinou na jiné místo. Jako dítě o tom moc nepřemýšlel, ale dnes si myslí, že odešla ze školy hlavně kvůli nenávisti ze strany spolužáků. O problematice kočovníků začal více přemýšlet, když se přestěhoval do Dublinu, kde vystudoval vysokou školu. Vidí Irské kočovníky jako diskriminovanou skupinu, která je bezdůvodně nenáviděna. Přijde mu, že rasismus vůči Irským kočovníkům je signifikantnější na vesnicích. Například mu bylo řečeno jeho otcem, který vlastní firmu, že kdyby jeho zákazník byl kočovník, chtěl by platbu předem. Většina přátel a kolegů, co zná z Dublinu sdílí jeho názor, že by se diskriminace kočovníků měla více řešit, neboť je velmi rozšířená.

Druhý informátor Liam pochází z města Cork a má opačný názor na Irské kočovníky. Podle jeho názoru to jsou spíš odpadlíci, kteří parazitují na Irech. Sám se z žádným nesetkal osobně, avšak vzpomíná, že zažil situaci, kdy mladé kočovnické dívky ukradly oblečení v nákupním centru. Také odkazoval na různé zprávy o hrůzných činech, které kočovníci spáchali. Tvrdí, že za svoje problémy (především nízké vzdělání a nezaměstnanost) si můžou sami kvůli svému asociálnímu způsobu života. Podle jeho názoru jen předstírají, že jsou chudí, aby mohli pobírat státní dávky.

Oba informátoři mají zcela odlišný názor na kočovníky. Důvodem může být rozdílné povědomí o kočovnicích. Zatímco Darragh se s nimi i setkal, Liam ne. U Liama byla též zaznamenána nevědomost faktu, že Irští kočovníci byly prohlášeni za etnikum. Dle jeho slov jsou Irští kočovníci spíš jen „něco jako bezdomovci“. Rozdíl byl i ve vzdělání obou

informátorů, což může také vytvářet rozdíl mezi jejich názory. Z obou rozhovorů však bylo jasné, že negativní názor na kočovníky má dodnes velký počet Irů. Důvodem může být chybné vnímání Irských kočovníků jako odpadlíků společnosti Irským státem v minulosti.

5.2 Irsko a Irští kočovníci

Identita Irských kočovníků nebyla Irským státem v minulosti uznávaná. Irsko se začalo zaměřovat poprvé na kočovníky až v 60. letech 20. století, kdy se ve velkém začali stěhovat do měst. V té době vznikla i Komise pro tuláctví (ang. *Commission on Itinerancy*), která si kladla za cíl vyřešit problém kočovníků.

5.2.1 Komise pro tuláctví

Komise pro tuláctví byla založena v červnu roku 1960. Ve svém názvu použila slovo *itinerant*, kterým byli kočovníci v minulosti označováni. V češtině neexistuje ekvivalent tohoto slova, ale významem je podobné slovu tulák. Komise využívala teorii o původu Irských kočovníků jakožto potomků vysídlených rolníků během Velkého irského hladomoru k prosazování jejich asimilace. Zajímavostí je, že žádný člen komise nebyl Irský kočovník. Komise byla z velké části tvořena vysoce postavenými představiteli Irska, kteří neměli dostatečné znalosti ohledně Irských kočovníků.⁶⁰

Nejdůležitější dokument, který vydali, byla zpráva komise z roku 1963. Zpráva obsahovala doporučení, která měla vyřešit problém kočovníků („tuláků“). Pojem *itinerant* se v celé zprávě používá k označení kočovníků, avšak je zmíněný i preferovaný název kočovníků jako *Travellers*. Z jakého důvodu není preferovaný termín využíván není vysvětleno. Stejně na tom je i rozhodnutí, že Irské kočovníky nelze považovat za etnickou skupinu. Žádný odborný názor není ve zprávě poskytnut. Ve zprávě je brána demonizace kočovníků většinovým obyvatelstvem jako samozřejmost, bez jakékoliv analýzy tohoto antagonistického postoje. Ve zprávě se dochází k závěru, že aby se vyřešil problém tuláků, je nutná jejich asimilace. Vychází z teorie, že když budou kočovníci „usazeni“, stanou se

---

⁶⁰ RIEDER, Marie, 2018. *Irish Traveller Language An Ethnographic and Folk-Linguistic Exploration*. 1. Limerick: Palgrave Macmillan. s. 11-12 ISBN 9783319767130.

součástí většinového obyvatelstva. Zpráva tedy v podstatě doporučuje odstranění kočovnické identity.⁶¹

5.2.2 Akulturace Irských kočovníků

Irsko se tedy snažilo Irské kočovníky asimilovat, bez jakéhokoliv ohledu na jejich kulturu. Různými legislativními zákroky se začal kriminalizovat kočovný způsob života, například již zmíněným zákonem o kontrole koní. Kempování nebo stání se stalo na některých místech ilegální. Stát věřil, že tímto způsobem se zbaví problémů s kočovníky. Tyto změny velice negativně zasáhly Irské kočovníky, jejichž identita jim byla odnímána. Místo aby se stali součástí většinové populace, tak byly většinovou populací více diskriminováni. I když zpráva Komise pro kočování doporučovala vytvoření ubytovacích jednotek pro kočovníky, mnoho měst tak neudělalo.⁶²

S určitou jistotou by se dalo říct, že v minulosti využívala kočovnická komunita podle akulturačního modelu strategii separace. Kvůli častému kočování nebylo zapotřebí přijímat většinovou kulturu, hlavně protože velká část komunikace a interakce se odehrávala uvnitř kočovnické komunity. S příchodem 21. století se začal tradiční život kočovníků měnit, hlavně kvůli již zmíněným změnám ve společnosti. Většinová společnost zpochybňovala jejich identitu, a začalo docházet k marginalizaci skupiny. Dodnes se někteří kočovníci vidí jen jako odpadlíci společnosti. S tím se pojí i mnoho dalších problémů, kterým v dnešní době kočovníci čelí.

Změna náhledu na Irské kočovníky státem však přišla v roce 1983, kdy Irsko vydalo *Report of the Travelling People Review Body*. Tato zpráva již nedoporučovala asimilaci, ale integraci s ohledem na kulturu kočovníků. Zpráva neoznačovala kočovníky za vlastní etnikum, ale už používala pojmenování *Travellers*. Důvodem je i fakt, že zpráva byla sepsána ve spolupráci s Irskými kočovníky. Doporučovala také zajištění tábořišť (zde

---

⁶¹ BOYLE, Anne, Marie FLYNN a Joan HANAFIN, 2018. *From Absorption to Inclusion: The Evolution of Irish State Policy on Travellers*. Social Capital and Enterprise in the Modern State. Cham: Springer International Publishing, 2018-02-23, 75-115. ISBN 978-3-319-68114-6. Dostupné z: doi:10.1007/978-3-319-68115-3_5

⁶² HELLEINER, Jane Leslie, 2000. *Irish Travellers : racism and the politics of culture*. 1. Toronto: University of Toronto Press. ISBN 0802048439.

pojmenované jako *Halting places*), míst, kde se kočovníci mohou legálně usadit na potřebnou dobu.⁶³

5.2.3 Tábořiště

Zákon z roku 1998 stanovuje, že každý místní úřad v Irsku musí připravit, přijmout a zavést pětileté programy průběžného ubytování, které budou splňovat stávající a předpokládané potřeby ubytování Travellerů v jejich oblastech. Časté jsou již zmiňované tábořiště (ang. *Halting sites*). Dnešní tábořiště mají oddělené části, ve kterých je možné zaparkovat dodávku nebo mobilní dům, ale také se v nich nachází menší domy, které si mohou kočovníci pronajímat a v některých případech i vlastnit. Obsahují přívod vody a elektřiny, a i samotná hygienická zařízení, jako jsou sprchy a WC. V Dublinu se nachází celkem 4 tábořiště.⁶⁴

V rámci terénního výzkumu bylo navštíveno tábořiště v Saint Margaret's. Místo bylo silně znečištěné, odpad a střepy byly poházené po zemi. Hygienická zařízení byla v dezolátním stavu. Děti si hrály na ulici pod dozorem rodičů. Z výrazů kočovníků byla vidět nespokojenost s tímto místem. Pro lepší pochopení situace byl navázán kontakt s jedním Irským kočovníkem, který v tábořišti bydlí. Informátor Tony popisuje, že tábořiště je přeplněné lidmi. Už několikrát protestovali pro vytvoření nových tábořišť v Dublinu, ale od roku 2013 Dublin žádné nové místo pro kočovníky nepostavil. Mnoho kočovnických rodin žije na okraji tábořiště, kde se již nenachází oddělující stěny. Stát se podle jeho názoru o místo vůbec nestará, spíše si myslí, že se jej snaží zbavit. Tábořiště je z jedné strany obklopeno obytnými domy, a z druhé strany obchodním domem IKEA. Navíc v blízkosti se začaly stavět budovy pro kancelářské prostory.

„*Nechtějí nás tu, tak se nemůžou divit, že to tu nemáme rádi.*“⁶⁵

Z jedné strany tábořiště je postavena skoro osmi metrová stěna, která odděluje tábořiště od hlavní silnice. Podle Tonyho stěna společně s nově vystavěnými budovami brání v průniku slunce. Než byl v důchodovém věku pracoval jako sociální pracovník. Říká, že by

---

⁶³ BOYLE, Anne, Marie FLYNN a Joan HANAFIN, 2018. *From Absorption to Inclusion: The Evolution of Irish State Policy on Travellers*. Social Capital and Enterprise in the Modern State. Cham: Springer International Publishing, 2018-02-23, 75-115. ISBN 978-3-319-68114-6. Dostupné z: doi:10.1007/978-3-319-68115-3_5

⁶⁴ *Central Portal for Government Services and Information* [online], 2022. Dublin [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://www.gov.ie/en/>

⁶⁵ Vlastní rozhovor – Tony

byl rád, kdyby daně, co v minulosti platil, byly využity na vylepšení a otevření nových tábořišť.

Obrázek č. 7- Vstup do tábořiště v Saint Margaret's, vlastní archiv

5.2.4 Uznání za etnickou minoritu

Důležitou událostí v historii Irských kočovníků bylo uznání jejich etnické identity v roce 2017 tehdejším premiérem Irska Endem Kennym. Stály za tím především dekády lobování kočovnických spolků a mezinárodních institucí. Rozhodnutí však mělo spíše symbolickou hodnotu, žádná nová práva kočovníkům nebyla poskytnuta. I tak je toto rozhodnutí důležité pro Irské kočovníky, hlavně z psychologického hlediska. Chybné vnímání kočovníků jako sociálně znevýhodněné skupiny bylo zaznamenáno i u samotných kočovníků. Tato internalizace byla způsobena hlavně předešlým postojem státu. Uznání jejich etnicity

podpořilo jejich povědomí o sobě samých, a tím se zvýšilo i jejich kolektivní sebevědomí.

66

Informátorka Cheyanne tvrdí, že se v minulosti styděla za svůj kočovnický původ. Při studování střední školy se snažila co nejvíce zapadnout mezi ostatní, dokonce zcela změnila svůj přízvuk. Informátor Casey také dříve skrýval svůj původ na veřejnosti. V dnešní době je tomu ale jinak. Oba informátoři popisují, že jsou hrdí za to, že jsou kočovníky. Důvodem může být fakt, že v minulosti neexistovalo takové povědomí o Irských kočovnicích jako v dnešní době. A to ani mezi samotnými kočovníky.

„Žili jsme si svoje životy, nějakou etnicitu jsme vůbec neřešili.“⁶⁷

Otázka etnické identity se objevila až ve chvíli, kdy začali být kočovníci vnímáni jako společenští odpadlíci bez vlastní kultury. Uznání za etnickou minoritu kočovnickou komunitu upevnilo ve vnímání své identity jako odlišné a jedinečné.

Je zde vidět určitá snaha Irského státu vylepšit životní situaci Irských kočovníků, i když v některých ohledech stále zaostává, jak bylo ukázáno v kapitole o tábořištích. Uznání za etnickou minoritu ale představuje velký krok vpřed pro kočovnickou komunitu. Doufá se, že negativní postoj většinového obyvatelstva vůči Irským kočovníkům se v budoucnu změní k lepšímu. Samotný stát však nemůže zcela ovlivnit, jakým způsobem většinové obyvatelstvo nahlíží na Irské kočovníky. V mnoha ohledech se na tom podílí mediální narativy.

5.3 Vyobrazení v médiích

Média jsou hlavním zdrojem informací v dnešní době. S tím se pojí i vliv, který mají na naše vnímání okolního světa. Média mohou utvářet naše postoje k věcem, situacím a také lidem, které můžeme obdivovat, nebo naopak jimi pohrdat. V této části bude vysvětleno, jak jsou Irští kočovníci vyobrazeni v médiích, a jak toto vyobrazení hodnotí oni samotní.

Co se tisku týče, ze studie autorky Zeynep Koca-Helvaci vyšla najevo polarita levicově a pravicově zaměřeného zisku. Pravicový tisk vyobrazuje kočovníky mimo skupinu „my“ a označuje je za nebezpečné „cizí“. Tím vytváří negativní obraz kočovníků jakožto

---

⁶⁶ HAYNES, Amanda, Sindy JOYCE a Jennifer SCHWEPPE, 2020. The Significance of the Declaration of Ethnic Minority Status for Irish Travellers. Nationalities Papers. Taylor & Francis, 49(2), 19. ISSN 1465-3923. Dostupné z: doi:10.1017/nps.2020.28

⁶⁷ Vlastní rozhovor – Casey

primitivních obyvatel bez kultury. Svůj postoj legitimizují skrz morální hodnocení založeném na stereotypních představách, které jsou spojeny s Irskými kočovníky.⁶⁸

Liberálně zaměřený tisk naopak zastává z větší části názor, že diskriminace Irských kočovníků usedlými komunitami je neetická a iracionální. Příběhy ze strany Irských kočovníků jsou také mnohem četnější v levicovém tisku, kdy na ně není nahlíženo jako na „cizí“ od ostatního obyvatelstva. Oceňuje státní rozhodnutí o uznání etnicity Irských kočovníků, avšak také kritizuje státní politiku z marginalizace kočovníků.⁶⁹

Informátorka Cheyanne si myslí, že tisk je ohledně kočovníků v dnešní době mnohem vlídnější, než byl dříve. Noviny si moc nekupuje, avšak často čte články na zpravodajských webech, hlavně The Irish Times. Přijde jí, že web celkově vykresluje kočovníky v pozitivním světle. Dodává však, že si je vědomá některých dezinformačních webů, které rozšiřují nenávist vůči kočovníkům. Casey se zprávám zcela vyhýbá. Nečte je, neboť si myslí, že je v nich více lži než pravdy. Když už se děje něco důležitého, je mu to většinou řečeno členy rodiny. Čas od času si však přečte články, které mu nabízí Facebook, ale ty nejsou spojené s kočovníky.

Jedno z nejpoblárnějších medií, vyobrazujících Irské kočovníky je dokumentární seriál *Big Fat Gypsy Weddings* vysílaný na britské veřejnoprávní televizi Channel 4. Hlavním tématem jsou kočovnické tradice spojené s přípravou svatby. Už samotný název může být zavádějící. Obsahuje totiž slovo *Gypsy*, které je asociované s Romy. V pořadu jsou však vyobrazené převážně kočovnické komunity, což může způsobovat domnění, že Romové a Irští kočovníci jsou jedna a ta samá skupina. I kvůli tomu je tento pořad často kritizovaný Irskými kočovníky.⁷⁰ Dalším důvodem je i vyobrazení falešných zvyků, jako je praktika „*grabbing*“. Označení popisuje praxi, kdy mladí chlapci popadnou dívky a políbí je bez jejich souhlasu. V kočovnické kultuře však žádný takový zvyk neexistuje, je pouze smyšlený. Mladé dívky jsou v pořadu značně sexualizovány a muži jsou vyobrazeni jako přehnaně agresivní jedinci. I když je možné se setkat s praktikou pěstních soubojů v kočovnické kultuře, nejedná se o situaci, která by se děla na denním pořádku. Kočovnické dívky se neoblékají neustále vyzývavě, už jen kvůli pravidlům pramenících z

---

⁶⁸ KOCA-HELVACI, Zeynep, 2016. *Social Misfits or Victims of Exclusion? Contradictory Representations of Irish Travellers in the Irish Press*. *Irish Journal of Applied Social Studies*. 16(1), 21. ISSN 1393-7022. Dostupné z: doi:10.21427/D7P13W

⁶⁹ Tamtéž

⁷⁰ *Travellers attack Channel 4 over My Big Fat Gypsy Wedding series*. The Guardian [online]. Londýn, 2011 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/media/2011/feb/14/travellers-attack-channel4-gypsy-wedding>

jejich křesťanské víry. Kočovnické spolky a hnutí pořad nazvali za mockument, tedy za dokument se smyšlenými událostmi, které neodpovídají realitě.⁷¹

Informátor Casey také tvrdí, že pořad špatně vykresluje kočovnickou kulturu. Sám by v životě nepolíbil ženu bez jejího svolení. Myslí si, že aby měl pořad větší sledovanost, vymýšlí si producenti různé nesmyslné tradice. Je možné, že některé kočovnické rodiny mají svoje vlastní tradice, nelze je však aplikovat na celou komunitu. Cheyanne má obdobný názor. Nikdy se nesešla s praktikou „*grabbing*“, nikdo z její rodiny ani přítel to nedělá.

„*Možná to dělají někteří hloupi kluci, ale rozhodně to není pro nás normální.*“⁷²

Také kritizuje vyobrazení mladých, někdy i nezletilých dívek v provokativním oblečení. Dle jejího názoru by si v mládí na sebe takové věci vzít nemohla, jedině kdyby o tom nevěděli její rodiče. Myslí si, že kočovníci, kteří se v pořadu objevují jsou podpláceni producenty, aby dělali všelijaké hlouposti, jen aby pořad měl větší sledovanost. Na druhou stranu kočovnické neodsuzuje. Ví, jaké to je žít v chudobě. Pamatuje na dny, kdy s matkou musela jít žebrať, aby měli dostatek peněz na jídlo. Oba informátoři tedy vidí pořad jako falešné a neautentické vyobrazení jejich kultury.

V tisku se tedy setkáváme s dvojitým pohledem na Irské kočovnické, i když informátorka Cheyanne vidí určitou změnu oproti minulosti. Důvodem může být zvyšování povědomí o kočovnické komunitě v dnešní době, kdy titulky novin plní i zprávy o osobních příbězích kočovnicků. Svůj podíl na tom má i uznání jejich etnicity. Pořad *Big Fat Gypsy Weddings* vyobrazuje kočovnické ve falešném světle, ale pro mnohé byl prvním setkáním s kočovnickou kulturou. I to do jisté míry zvýšilo povědomí o Irských kočovnicích, jejichž spolky nepravdivé informace pořadu uvedli na pravou míru.

5.4 Spolky pro Irské kočovnické

V Irsku funguje mnoho spolků sdružující Irské kočovnické. Mezi hlavní patří Pavee Point, The Traveller Movement nebo Minceirs Whiden. Většina spolků se začala zakládat

---

⁷¹ *Travellers attack Channel 4 over My Big Fat Gypsy Wedding series.* The Guardian [online]. Londýn, 2011 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/media/2011/feb/14/travellers-attack-channel4-gypsy-wedding>

⁷² Vlastní rozhovor – Cheyanne

v přímé reakci na neopodstatněné klasifikování státem kočovníků jako sociálních odpadlíků, většinou okolo 80. let 20. století.⁷³

5.4.1 Pavee Point

Pavee Point je jedním z nejstarších spolků pro Irské kočovníky. Byl založen v roce 1985 v Dublinu Johnem O'Connellem a Ronnie Fay jako vládou financovaná nevládní organizace. Jejím hlavním cílem je přispívat ke zlepšení kvality života a životních podmínek Irských kočovníků a Romů. Hlavními oblastmi, ve kterých se organizace angažuje jsou zdraví, vzdělání, řešení domácího násilí, rozvoj komunity a pomoc při závislostech na drogách a alkoholu. Sídlo organizace se nachází v Dublinu na Great Charles Street. Samotná budova organizace byla postavena jako anglikánská kaple, avšak dnes slouží pro potřeby Pavee Point.⁷⁴

Obrázek č.8- Sídlo Pavee Point, vlastní archiv

⁷³ RIEDER, Marie, 2018. Irish Traveller Language An Ethnographic and Folk-Linguistic Exploration. 1. Limerick: Palgrave Macmillan. s.8 ISBN 9783319767130.

⁷⁴ FEY, Ronnie a Caoimhe MCCABE, 2015. 30 Years Of Pavee Point. 1. Dublin: Pavee Point. ISBN 1897598335.

Obrázek č. 9- Tabule před sídlem Pavee Point se znakem organizace, vlastní archiv

V roce 2017 si organizace určila 4 strategické cíle: podpořit kulturní identitu a etnicitu Irských kočovníků a Romů, podpořit přímou účast a zplnomocnění kočovníků a Romů, řešit aktuální problémy spojené s nerovností kočovníků a Romů a posílit Pavee Point jako organizaci. Pro dosažení těchto cílů pořádá četné programy.⁷⁵ Jedním z největších úspěchů organizace bylo uznání etnické identity kočovníků státem, za které společně s ostatními spolky lobovali déle jak 30 let. Mezi další úspěchy patří obdržení ceny Maxe van der Stoela od Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) za prosazování a ochranu práv Irských kočovníků a Romů. Tím se Pavee Point stala první nevládní organizací, která cenu dostala. Za obdržení ceny jim bylo pogratulováno i ministrem Rodericem O'Gormanem⁷⁶ V irské politice se tedy spolek stává více prominentním, i za pomoci mezinárodních organizací.

---

⁷⁵ *Annual report 2021, 2022*. In: . Dublin: Pavee Point, číslo 1. Dostupné také z: <https://www.drugsandalcohol.ie/37784/1/Annual-Report-Pavee-2021.pdf>

⁷⁶ Pavee Point first Irish NGO to receive Max van der Stoel Award [online], 2021. Dublin: Pavee Point [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://www.paveepoint.ie/pavee-point-first-irish-ngo-to-receive-max-van-der-stoel-award/>

V rámci terénního výzkumu bylo sídlo Pavee Point navštíveno. Zde byl osloven informátor Chris, student, který pracuje na zkrácený úvazek na recepci organizace. Chris podobně jako informátorka Cheyanne také bydlí v domě. Organizace mu pomohla dostat se na univerzitu, a proto se i rozhodl v Pavee Point pracovat. Zmínil různé semináře na podporu nezaměstnanosti a vzdělání, které organizace pořádá. Avšak podle jeho názoru jsou někteří kočovníci až příliš hrdí na to, aby poprosili o pomoc.

„Někteří kočovníci se ze sebe dělají tvrdé chlapy, a odmítají pomoc.“⁷⁷

I tak se organizace snaží pomoci všude kde to jen jde, a proto chce Tony i do budoucna pro Pavee Point pracovat jako výzkumník.

Informátor Casey projevilo toto chování „tvrdého chlapa“. Při optání, zda by přemýšlel o pomoci ze strany organizace, odpověděl že ne. Podle svých slov žádnou pomoc nepotřebuje, že se ze své situace jednoho dne dostane. O organizacích se dále bavil již nechtěl, ale je zde vidět určité opovrhování. Možná ze strachu, že by byl organizací „změněn“ a přišel by tak o svou individuální identitu.

Co se financování týká, v roce 2021 obdržela organizace nejvíce finančních prostředků od státních institucí (hlavně od Ministerstva spravedlnosti a rovnosti, Ministerstva zaměstnanosti a sociální ochrany a TUSLY – dětské a rodinné agentury). Další důležitou položku byly i dary a ostatní obchodní aktivity. Celkové příjmy činily 1 967 655 euro.⁷⁸

---

⁷⁷ Vlastní rozhovor – Casey

⁷⁸ Annual report 2021, 2022. In: . Dublin: Pavee Point, číslo 1. Dostupné také z: <https://www.drugsandalcohol.ie/37784/1/Annual-Report-Pavee-2021.pdf>

6. Závěr

Bakalářská práce si kladla za cíl odpovědět na výzkumnou otázku a podotázky na základě terénního výzkumu, rozhovorů a sekundárních údajů z relevantní literatury. Práce se zaměřovala na etnickou identitu Irských kočovníků, a jak ji vnímají samotní kočovníci. Také jsou v práci vysvětleny určité politicko-sociální aspekty, které ovlivnily vývoj jejich identity.

Irští kočovníci jsou etnikum původem z Irska, které má vlastní kulturu, jazyk a tradice. V minulosti se živili hlavně profesemi, které umožňovaly jejich nomádský způsob života. Byli dráteníky, kominíky, obchodníky s drobným zbožím, a celkově soukromníky, kteří za prací cestovali ve vagónech taženými koňmi, a žili své životy na cestách. Jejich hlavní trasy vedly hlavně po irském venkově. Jejich vagóny pro ně měly důležitou kulturní hodnotu. Zdobili si je ornamenty a když jejich vlastník zemřel, byly spáleny jako projev úcty. I koně měli pro kočovníky velký význam, nejen z utilitaristických důvodů.

Mají i svou vlastní řeč, které se v lingvistice říká shelta. Jazyk nejspíše vychází ze staré irštiny, i když většina slov je „přestrojených“ k nepoznání. Kvůli absenci orální tradice nebyl nikdy zaznamenán, a proto v této době existuje mnoho přepisů. Dalším důvodem je i odlišnost jazyka mezi různými skupinami Irských kočovníků. Shelta patří mezi skryté jazyky, jejichž funkcí je ochránit mluvčího před nebezpečím ze strany cizinců. I v dnešní době je využívána kočovníky z tohoto důvodu ale také jako jejich historický pozůstatek jejich identity.

K velkým změnám došlo ve 20. století. Působením industrializace a modernizace se tradičně kočovnické profese staly nepotřebnými, což způsobilo kočovnické migrace do měst. Chudoba, která začala kočovníky sužovat, přinutila stát jednat. Irští kočovníci začali být v 60. letech 20. století označováni za sociální skupinu, která měla být asimilována. Toto chybné pochopení ze strany státu ovlivňuje kočovníky dodnes.

Na konci 20. století se problematika kočovníků začala více řešit, a po dlouhém lobování spolků a mezinárodních organizací byli Irští kočovníci uznáni za vlastní etnikum v roce 2017. I tak se ale dodnes lze setkat s názory, že Irští kočovníci jsou pouze společenství odpadlíci, především ze strany většinového obyvatelstva.

V mediálních narativích se také můžeme setkat s tímto vyobrazením kočovníků. V tisku je rozdílný pohled na kočovníky podle pravicové nebo levicové orientace. Levicově orientovaný tisk podporuje uznání kočovníků jako vlastního etnika, a obsahuje i více příběhů

od samotných kočovníků. Pravicový tisk se naopak stále drží zastaralé představy o kočovnicích jako o sociálních vyvržencích. I tak se ale podle informátorky náhled zpravodajských subjektů na Irské kočovníky v dnešní době zlepšil. Jeden z nejpopulárnějších pořadů o kočovnicích se nazývá *Big Fat Gypsy Weddings* a velmi neautenticky vyobrazuje kulturu Irských kočovníků. Celkově média stále vyobrazují kočovníky zkresleně. I tím se ale zvyšuje povědomí o Irských kočovnicích, kteří se snaží tyto nesprávná vyobrazení uvést na pravou míru.

Spolky pro Irské kočovníky hrají roli ochránce práv pro kočovníky v irské politice. Většina z nich byla založena jako přímá reakce na chybné označení kočovníků státem v minulosti. V dnešní době se snaží zvyšovat povědomí a pomáhat kočovníkům. Jejich největším úspěchem bylo uznání kočovníků za vlastní etnikum. Práce se zaměřila na organizaci Pavee Point, což je nevládní organizace, která je financována převážně z finančních prostředků státních institucí.

Jak tedy Irští kočovníci vnímají svou etnickou identitu? Z výpovědí informátorů je jisté, že cítí, že jejich identita byla značně poškozena a skoro odebrána. Situace se však pomalu v současnosti zlepšuje. Důvodem může být zvyšování povědomí a také lobování za jejich práva organizacemi. Možná tedy přišli o nomádký způsob života, ale svou kulturu a tradice si stále zachovávají. Navíc mají i svůj vlastní jazyk, který dodnes používají. Ráda bych uzavřela bakalářskou práci slovem od informátorky Cheyanne.

„Možná už nekočujeme, ale v srdcích jsme stále nomádi.“⁷⁹

---

⁷⁹ Vlastní rozhovor – Cheyanne

7. Seznam použitých zdrojů

7.1 Seznam literatury

BERRY, John W., 1997. Immigration, Acculturation, and Adaptation. *Applied Psychology*. 46(1), 5-34. ISSN 0269-994X. Dostupné z: doi:10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x

BOYLE, Anne, Marie FLYNN a Joan HANAFIN, 2018. From Absorption to Inclusion: The Evolution of Irish State Policy on Travellers. *Social Capital and Enterprise in the Modern State*. Cham: Springer International Publishing, 2018-02-23, 75-115. ISBN 9783319681146. Dostupné z: doi:10.1007/978-3-319-68115-3_5

BURKE WOOD, Patricia, 2019. Significance of Horses: Control Legislation and Impact on Irish Travellers. *Society and Animals*. 27(5-6), 487-504. ISSN 1063-1119. Dostupné z: doi:10.1163/15685306-12341566

ERIKSEN, Thomas Hylland, 2012. Etnicita a nacionalismus: antropologické perspektivy. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 9788074190537.

FEY, Ronnie a Caoimhe MCCABE, 2015. 30 Years Of Pavee Point. 1. Dublin: Pavee Point. ISBN 1897598335.

GILBERT, Edmund, Shai CARMI, Sean ENNIS, James F. WILSON a Gianpiero L. CAVALLERI, 2017. Genomic insights into the population structure and history of the Irish Travellers. *Scientific Reports*. 7(1), 12. ISSN 2045-2322. Dostupné z: doi:10.1038/srep42187

GMELCH, George a Sharon Bohn GMELCH, 2014. Irish travellers : the unsettled life. 1. Indianapolis: Indiana University Press. ISBN 9780253014535.

HAYNES, Amanda, Sindy JOYCE a Jennifer SCHWEPPE, 2020. The Significance of the Declaration of Ethnic Minority Status for Irish Travellers. Nationalities Papers. Taylor & Francis, 49(2), 19. ISSN 1465-3923. Dostupné z: doi:10.1017/nps.2020.28

HELLEINER, Jane Leslie, 2000. Irish Travellers : racism and the politics of culture. 1. Toronto: University of Toronto Press. ISBN 0802048439.

HENDL, Jan, 2005. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. 1. Praha: Portál. ISBN 8073670402.

JANDOUREK, Jan, 2003. Úvod do sociologie. 1. Praha: Portál. ISBN 8071787493.

KOCA-HELVACI, Zeynep, 2016. Social Misfits or Victims of Exclusion? Contradictory Representations of Irish Travellers in the Irish Press. Irish Journal of Applied Social Studies. 16(1), 21. ISSN 1393-7022. Dostupné z: doi:10.21427/D7P13W

KOKAISL, Petr, 2014. Etnické minority v Evropě. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta. ISBN 9788021325241.

MOORE, Ronnie G., 2012. "Last among equals": Irish Travellers and change in the 21st century. Europäische Journal für Minderheitenfragen. 2012(1), 14. ISSN 1865-1097. Dostupné z: doi:10.1007/s12241-012-0038-2

MURPHY, Robert Francis, 1998. Úvod do kulturní a sociální antropologie. 1. Praha: Sociologické nakladatelství. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 8085850532.

O'CONNELL, Rory, 2006. The Right to Participation of Minorities and Irish Travellers. Studies in Ethnicity and Nationalism. 6(3), 2-29. ISSN 14738481. Dostupné z: doi:10.1111/j.1754-9469.2006.tb00096.x

PRŮCHA, Jan, 2007. Interkulturní psychologie: [sociopsychologické zkoumání kultur, etnik, ras a národů]. 2., rozš. vyd. Praha: Portál. Psychologie (Portál). ISBN 9788073672805.

REICHEL, Jiří, 2009. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. 1. Praha: Grada. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

RIEDER, Marie, 2018. Irish Traveller Language An Ethnographic and Folk-Linguistic Exploration. 1. Limerick: Palgrave Macmillan. ISBN 9783319767130.

ŠATAVA, Leoš, 2009. Jazyk a identita etnických menšin: možnosti zachování a revitalizace. 1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON). Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 9788086429830.

ŠATAVA, Leoš, 2013. Etnicita a jazyk: teorie, praxe, trendy : čítanka textů. 1. Brno: Tribun EU. Librix.sk. ISBN 9788026305170.

Travellers and Their Language, 2002. 1. Belfast: Cló Ollscoil na Banríona. ISBN 0853898324.

7.2 Internetové zdroje

Annual report 2021, 2022. Dublin: Pavee Point, Dostupné z:
<https://www.drugsandalcohol.ie/37784/1/Annual-Report-Pavee-2021.pdf>

Appleby Horse Fair [online], 2023. Appleby [cit. 2023-03-05]. Dostupné z:
<https://www.applebyfair.org>

Appleby Horse Fair: Ticket-only entry to Gypsy gathering proposed [online], 2022. London [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/uk-england-cumbria-63517280>

Census 2021 main statistics ethnicity tables, 2022. Nisra [online]. Belfast, 2022 [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.nisra.gov.uk/publications/census-2021-main-statistics-ethnicity-tables>

Census of Population 2016: Profile 8 Irish Travellers, Ethnicity and Religion, 2016. Central Statistics Office [online]. Cork [cit. 2023-02-22]. Dostupné z: <https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-cp8iter/p8iter/p8itd/>

Central Portal for Government Services and Information [online], 2022. Dublin [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://www.gov.ie/en/>

Gypsy Caravan Company [online], 2022. Norwich [cit. 2023-03-05]. Dostupné z: <http://www.gypsyncaravancompany.co.uk/index.html>

Pavee Point first Irish NGO to receive Max van der Stoel Award [online], 2021. Dublin: Pavee Point [cit. 2023-03-09]. Dostupné z: <https://www.paveepoint.ie/pavee-point-first-irish-ngo-to-receive-max-van-der-stoel-award/>

Travellers attack Channel 4 over My Big Fat Gypsy Wedding series. The Guardian [online]. Londýn, 2011 [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/media/2011/feb/14/travellers-attack-channel4-gypsy-wedding>

8. Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek č.1 – Model akulturace podle Johna W. Berryho.....	24
Obrázek č.2 – Počet Irských kočovníků v okresech.....	27
Obrázek č.3 – Kočovnický vagón.....	32
Obrázek č.4 – Detailní záběr na kočovnický vagón.....	32
Obrázek č.5 – Karavany stojící u tábořiště v Saint Margaret's v Dublinu.....	34
Obrázek č.6 – Tradiční umývání koní v řece Eden.....	35
Obrázek č.7 – Vstup do tábořiště v Saint Margaret's	41
Obrázek č.8 – Sídlo Pavee Point.....	45
Obrázek č.9 – Tabule před sídlem Pavee Point se znakem organizace.....	46

8.2 Seznam tabulek

Tabulka č.1 – Seznam informátorů.....	18
Tabulka č.2 – Tabulka slov v sheltě, irštině a češtině.....	30

8.3 Seznam grafů

Graf č.1– Ženy ve věku 40-49 let podle počtu živě narozených dětí.....	28
--	----